Fredningsforslag i Gribskov, Helsingør, Fredensborg og Hillerød kommuner

Esrum Søs omgivelser

Udarbejdet af Hillerød Kommune & Danmarks Naturfredningsforening, 01. marts 2019

Udsigt over Esrum Sø fra Jonstrup. Foto Kaare T. Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening ● Masnedøgade 20 ● 2100 København Ø ● Tlf. 39 17 40 00 ● dn@dn.dk ● www.dn.dk

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandlere:
Kirstine Thoresen-Lassen - For arealer i Hillerød Kommune
Kontaktoplysninger: 72 32 21 89, kthl@hillerod.dk

Kaare Tvedergaard Kristensen (DN)
Kontaktoplysninger: 31 15 79 64, kaare@dn.dk

Fredningsnævnet for Nordsjælland
c/o Retten i Hillerød
Sdr. Jernbanevej 18B
3400 Hillerød

Forslag til fredning af Esrum Søs omgivelser

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrunden for forslaget 3
2. Fredningsforslagets afgrænsning 4
3. Beskrivelse af fredningsområdet 4
4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold 14
5. Forslag til fredningsbestemmelser 20

Bilag:
Bilag 1: Areal- og lodsejerliste
Bilag 2: Budgetoverslag
Bilag 3: Bemærkninger til budgetoverslaget
Bilag 4: Udpegningsgrundlag for Natura 2000 område nr. 133
Bilag 5: Notat om stiens forslåede placering.
Bilag 6: Redegørelse for gældende fredninger.

Kortbilag:
Kortbilag 1: Fredningskort i 1:8000 og oversigtskort i 1:25.000
Kortbilag 2: Arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, Natura 2000, kulturarvs- & fredsskovsarealer.
Kortbilag 3: Rekreative stianlæg i den offentlige planlægning
Kortbilag 4: Nationalpark Kongernes Nordsjælland

Hillerød Kommune og Danmarks Naturfredningsforening (DN) fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk.3, forslag til fredning af omgivelserne omkring Esrum Sø i hhv. Gribskov, Helsingør, Fredensborg og Hillerød Kommuner. Det samlede fredningsforslag omfatter i alt 717,8 ha.

1. Baggrunden for forslaget

Formålet med fredningen er flersidigt, men de tre primære grunde til fredningsforslaget er:

- Offentligheden har i dag begrænset adgang til Esrum Sø og dens omgivelser – særligt nord og øst for søen.
- Området omkring Esrum Sø rummer store bevaringsværdige landskabs-, natur- og kulturværdier.
- Der findes i dag flere utidssvarende fredninger i tilknytning til Esrum Sø.

Offentlighedens adgang

Offentligheden har i dag, på lange strækninger, meget begrænset adgang til Esrum Sø og dens omgivelser. Behovet for at offentligheden kan færdes i omgivelserne omkring Danmarks næststørste sø er dog åbenlyse. Det gælder både på det lokale, regionale og det nationale niveau. Dette fredningsforslag har derfor til formål at skabe mulighed for etablering af en sti i tilknytning til Esrum Sø.

Landskabelige-, natur- og kulturhistoriske værdier

Fredningsforslaget er beliggende i et interessant dødislandskab med imponerende bakker og mange dødishuller. Fredningsforslaget skal sikre et åbent kultur- og landbrugslandskab, hvori istidsdannelserne forbliver synlige, og de kulturhistoriske værdier bevares.

I fredningsområdet findes en lang række værdifulde naturområder. Flere af disse indgår i et større sammenhængende internationalt naturbeskyttelsesområde - Natura 2000 og/eller er udpeget efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Fredningsforslaget er med til at skabe gunstig bevaringsstatus for Natura 2000 området og sikrer samtidig kommunerne forbedrede plejemuligheder i § 3 områderne.

En ny og revideret fredning kan således beskytte landskabs, natur- og kulturværdierne og samtidig åbne op for den rekreative anvendelse i søens nærhed.

Fredninger

Der findes i dag ni fredninger inden for det forslåede fredningsområde. De har primært til formål at bevare det særlige kultur- og landbrugslandskab omkring Esrum Sø. Den samfundsmæssige udvikling og søens beliggenhed, tæt på København, har dog bevirket, at arealanvendelsen er ændret fra traditionel dyrket landbrug til et mere hobbypræget fritidslandbrug. Landskabet omkring Esrum Sø har derfor, imod intentionerne med de oprindelige fredninger, ændret karakter og præges nu i højere grad af tilgroning, ridehaller og hestehegn.

De eksisterende fredninger er upræcise i bestemmelserne og uden et klart formål. Dertil kommer at flere arealer er omfattet af flere fredninger på samme tid. Dette vanskeliggør ikke bare administrationen og håndhævelsen af fredningerne, men virker også uigennemskueligt for de berørte lodsejere.

Der er altså et konkret behov for, at de eksisterende fredninger revideres og lægges sammen til én tidssvarende ny fredning, der også tager hensyn til offentlighedens adgang omkring Esrum Sø.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af kortbilag 1. Fredningsforslaget grænser op til Esrum Sø mod nord, øst og syd og relaterer sig til i høj grad til sammenspillet mellem søen og det omkringliggende landskab.

Fredningsforslaget omfatter de gældende fredninger, som fremgår af kortbilag 1, med følgende udvidelser:

- Matr.nr. 30 Esrum Kloster, Esbønderup inkluderes for at sikre fortidsminder i jorden og bevare det kulturhistoriske miljø omkring Esrum Kloster.
- Matr. nr. 4c, 4n og 36 Esrum Kloster, Esbønderup omkring Esrum Å således, at Esrum Klosters historiske relation til søen sikres og naturværdierne bevares.
- En del af matr. nr. 1a Esrum Kloster, Esbønderup således, at det åbne landskab bevares og stien inkluderes i fredningsområdet.
- En del af matr. nr. 3a og 4a Plejelt By, Tikøb således, at det åbne landskab bevares og stien inkluderes i fredningsforslaget.
- En del af matr. nr. 2a Harreshøj By, Tikøb således, at stien inkluderes i fredningsområdet og naturværdierne i sø, mose og skov bevares.
- En del af matr. nr. 1a, 3a, 2a og 2b Såne By, Tikøb således, at stien inkluderes i fredningsområdet og det åbne land og udsigten bevares.
- Matr. nr. 2a og 2e Jonstrup By, Tikøb således, at udsigten bevares.
- Matr. nr. 9b, 9d og 9d, Jonstrup By, Tikøb af landskabelige hensyn.
- Matr. nr. 3bb og 7b, 7d og 7e Sørup By, Grønholt således, at naturværdierne og udsigten til søen bevares.
- Matr. nr. 3q, 3r, 3o, 3p, 3v, 3x, 3ø Sørup By, Grønholt af landskabelige hensyn.
- Matr. 3g Sørup By, Grønholt af landskabelige hensyn og således, at naturværdierne bevares.
- En del af matr. nr. 26 Sørup By, Grønholt således at stien inkluderes i fredningsforlaget.
- En del af matr. nr. 4k Stenholtsvang, Nødebo således at stien inkluderes i fredningsforslaget.
- Matr. nr. 5i Stenholtsvang, Nødebo således, at kulturhistoriske miljø omkring vandmølledriften bevares.
- Matr. nr. 5r, 6i, 7e, 8dx, Nødebo By, Nødebo således, at naturværdierne bevares.
- En del at matr. nr. 6f, 8e, 7d, 3o og 7000a Nødebo By, Nødebo således at stien inkluderes i fredningsforslaget.

Vandværket på matr. nr. 8æ Nødebo By, Nødebo undtages af fredningen da fredningsværdierne vurderes at være forsvundet og umulige at genskabe på arealet.

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Gennemgående for fredningsområdet er landskabets relation til Esrum Sø. Esrum Sø ligger i Nordsjælland mellem Nødebo, Fredensborg og Esrum og er Danmarks næststørste sø med et overfladeareal på 1730 ha. Søen har dertil et vandvolumen på 233 mill. m³, hvilket gør den til Danmarks vandrigeste sø. Fredningsforslaget inddrager ikke selve Esrum Sø, men tager i høj grad udgangspunkt i det smukke istidslandskab omkring søen og samspillet mellem søen og dets nære omgivelser.

Nord og nordøst for søen forekommer relationen mellem sø og land særlig stærk. Landskabet, med sit kuperede skrånende terræn, danner nærmest en tragt ned mod søen. Landskabet er her relativt åbent med spredt bebyggelse, der begrænser sig til fritliggende gårde og huse. Området er, efter nordsjællandske forhold, upåvirket af bymæssig bebyggelse, større veje og andre tekniske anlæg.

Da området generelt er holdt åbent for større bevoksninger, er udsynet over søen godt. Det urolige bakketerræn byder på flere gode udsigtspunkter, bl.a. Højbjerg ved Såne eller på Fredensborgvej lige syd for Jonstrup. Den visuelle orientering, når man færdes i området, er i høj grad rettet ned mod søen.

Figur 1. Udsigt fra Jonstrup over åbner marker med Esrum Sø og Gribskov i baggrunden. Foto. Kaare T. Kristensen

Fra fredningsområdet kan man se Gribskov mod vest. Esrum sø grænser direkte op til skoven og står således i skarp kontrast til landskabet i fredningsområdet. Det er et imponerende syn, når skoven rejser sig på skråningen op fra søen. Man kan nærmest forestille sig, at skoven fortsætter ned i søen, men blot er blevet opslugt af vandmasserne, som et gammelt sagn fortæller.

Mod syd og sydøst støder søen op til Sørup og Fredensborg samt den smukke skovbevoksede Fredensborg Slotspark. I møllekrogen er terrænet lavere og her er landskabet en smule anderledes. Området fremtræder som søens naturlige landskabelige forlængelse og overgang til Gribskov. Det er i høj grad præget af kulturhistoriske elementer, som tørvegravning, udskibning af tømmer og spirende byudvikling. Terrænet er lavere end andre steder ved søen, og en stor del er vådområde og udpeget som Natura 2000 område pga. naturkvaliteterne og i særdeleshed fuglelivet.

Landskabsformer og geologi

Fredningsområdet ligger i et kuperet Nordsjællandsk landskab dannet under den seneste istid (Weichel), der sluttede for ca. 14 - 12.000 år siden.

Esrum Sø er placeret mellem to højdedrag og markerer grænsen mellem to forskellige istidslandskaber – et randmorænelandskab mod vest og et dødismoræne landskab mod øst. Det meget markante randmorænelandskab, vest for søen, går helt fra Rude Skov, gennem Store Dyrehave og Gribskov og videre nordpå til Græsted (se figur 2). Området kaldes 'den nordsjællandske højderyg', og områdets højeste punkter er placeret her. Den nordsjællandske højderyg markerer kanten af et gletscherfremstød. Gletscheren har skubbet jord, sand og sten foran sig som en bulldozer og dermed skabt en forhøjning i landskabet (se figur 3). Højdeforskellen er særlig tydelig, når man står øst for søen og ser mod Gribskov. Her rejser landskabet sig meget stejlt fra søen, og skoven medvirker til at forstærke højdeforskellen.

Ved istidens afslutning blev klimaet varmere og isen begyndte at smelte bort. Men store dele af landskabet øst for søen var stadig dækket af store klumper smeltende is. Disse store klumper is, der langsomt smeltede bort, efterlod det meget varierede og bakkede landskab vi ser i dag mellem Esrum Sø og Øresund.

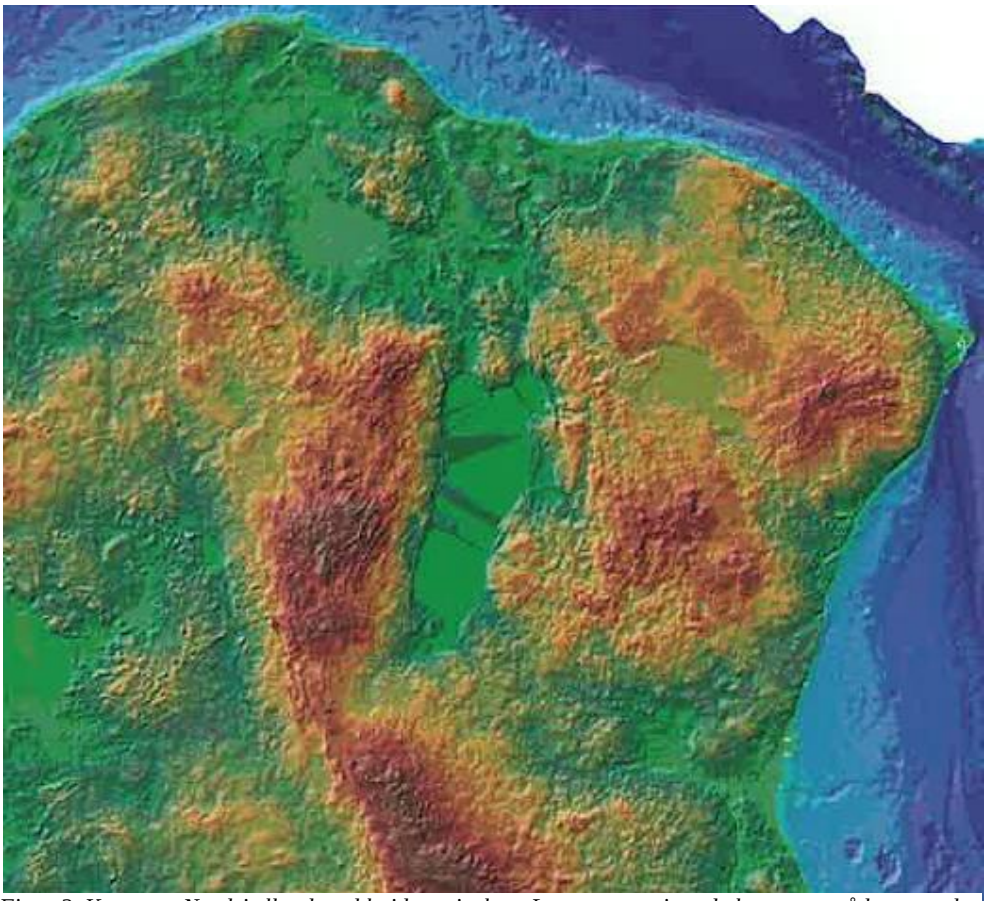

Figur 2. Kort over Nordsjælland med højdeangivelser. Lysegrøn angiver de laveste områder og rød de højeste. Det ses tydeligt at Esrum sø – det lysegrønne område i mitten. - er placeret mellem to højtliggende områder.

Den største klump dødis, der blev efterladt ved gletscherens tilbagetrækning, var placeret, hvor Esrum Sø ligger i dag. Senglaciale aflejringer i Nødebo viser, at dødisen dengang har blokeret afløbet fra området til et niveau ca. 12 meter over søens nuværende vandspejl. Ved afsmeltning dannedes således det hul i landskabet, som nu udfyldes af Esrum Sø, se figur 2. Søen ligger i dag som en skål i landskabet og er et af Danmarks største dødishuller. Under vandet har den form som et stort badekar - med relativt stejle skrænter tæt på søbredden, og et stort, ret jævnt bundareal på 18 – 22 meters dybde.

Nord for Esrum Sø ligger, som et resultat af smeltevandets afstrømning, Esrum ådal, der går op til kysten ved Kattegat. Selve ådalen udgøres i dag af et stort, deltaagtigt vådområde i form af moser og enge langs et net af vandløb. I denne ådal foregår søens afløb gennem Esrum Å til Dronningmølle på nordkysten af Sjælland.

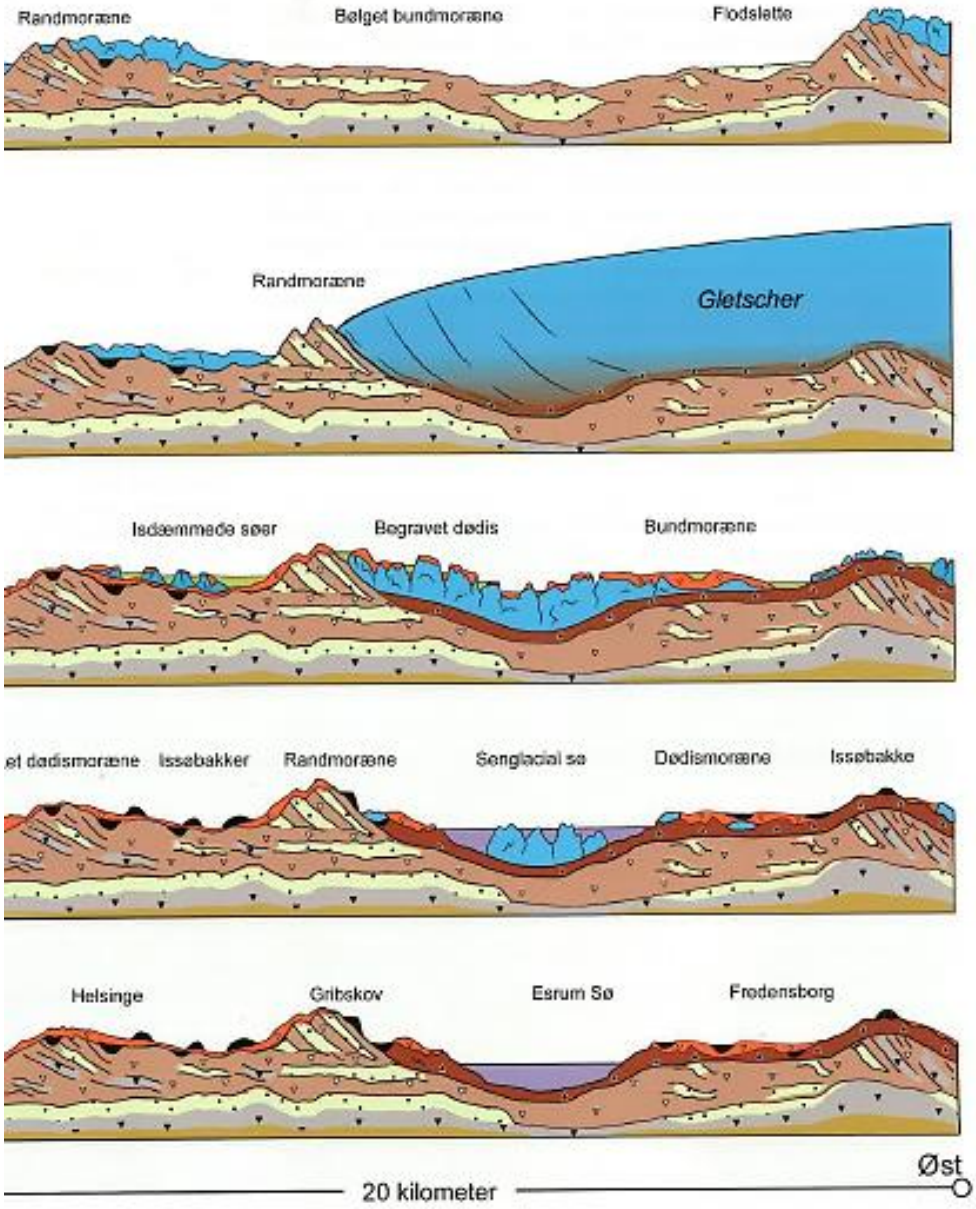

Figur 3. Dannelsen af Esrum Sø og det omkringliggende istidslandskab. Billedet er fra bogen Esrum Sø til vands og til lands.

Naturtyper & dyre- og planteliv

Fredningsområdet indeholder en stor mængde skøn og værdifuld natur. Særligt fuglelivet ved søen er mangeartet. De almindeligste fuglearter på søen er bl.a. blishøne, gråand, troldand, toppet lappedykker, knopsvane, skarv og hvinand. Hvinanden, som tidligere var sjælden som ynglefugl i Danmark er, efter en storstilet indsats, i dag nærmest blevet en karakterfugl for Esrum Sø. Havørne ses også ofte ved søen, specielt i vinterhalvåret. Endeligt yngler isfuglen også til flere steder ved søens brinker.

Omkring Esrum Sø findes en lang række, efter naturbeskyttelseslovens § 3, beskyttede naturtyper såsom enge, overdrev og moser. Derudover er Esrum Sø og flere af de tilstødende arealer udpeget til Natura 2000 område, se kortbilag 2. En nærmere beskrivelse af udpegningsgrundlaget for Natura 2000 fremgår af kap. 4 og bilag 4.

Syd for Esrum Sø findes store naturværdier i eng og moseområderne ved Møllekrogen. Det lavtliggende område har en broget historie med bl.a. mølledrift, forurenende virksomheder, tørvegravning mm.

Især tørvegravningen har efterladt synlige spor i landskabet, hvilket fuglelivet nu nyder godt af. De gamle tørvegrave er i dag blevet til små søer, hvor diverse vandfugle raster. Området er særligt kendt for sin skarvkoloni, der er en af de største i Nordsjælland. Skarv er en såkaldt ansvarsart, da Danmark rummer mere end 20 % af den samlede bestand. Skarverne kan iagttages fra fugletårnet og fra stien til tårnet. Herfra kan man også se de store mængder rastende vandfugle, primært andefugle, som store dele af året befinder sig i de tidligere tørvegravene.

De meget afvekslende enge, som omkranser Stenholtvej, afgræsses af kreaturer. Engene har en høj biodiversitet og her vokser bl.a. orkideerne kødfarvet gøgeurt og skovgøgeurt. Tidligere forekom også store bestande af orkideerne maj gøgeurt og skovgøgelilje og den sjældne og smukke gul engblomme i engen.

Langs mølleengens og fredningens sydlige grænse løber Følstrup Bæk, som tidligere forsynede Stenholt Mølle med vand til driften. Følstrup Bæk er Esrum Søs største tilløb og meget ren. Åen er blevet genslynget på strækningen mellem mølledammen og Esrum Sø som et naturgenopretningsprojekt udført af Hillerød Kommune i samarbejde med lodsejerne. I bækken gyder søørreden og her lever bæklampret, hvilket indikerer god biologisk vandkvalitet. Bæklampret var tidligere almindelig i hele landet, men er i dag sjælden. Bæklampret er en såkaldt bilagsart efter Habitatdirektivet bilag II, hvilket betyder den kræver særlig beskyttelse.

Nord for Esrum Sø, omkring Esrum Å, findes en skøn engstrækning der strækker sig fra søen helt frem til Esrum Kloster. Engene afgræsses og Åen omkranses af en smukke elletræer, og der er observeret isfugl i området.

Naturpleje og naturplejeaftaler
Naturstyrelsen står for driften af arealerne vest for Stenholt Mølle. Arealerne ligger inden for den nuværende Møllekrog-fredning og er ejet af Dansk Tennisfond. Styrelsen ejer og driver også arealerne omkring Esrum Å og Kloster, mens der er oprettet en fond til driften af selve klosteret og møllegården.

På Stenholt Mølleeng sydøst for Stenholtsvej har Hillerød Kommune i samarbejde med den private lodsejer udført naturpleje for at begunstige vilkårene for engblomme, kødfarvet gøgeurt, maj-gøgeurt og skov-gøgeurt.

I Kobæk Vig har Fredensborg Kommune indgået en plejeaftale i Natura 2000 område 133 (rigkær), samt de omkringliggende § 3 naturarealer. Der er indgået en aftale om, at lodsejer slår området en gang årligt, og fjerner det afslåede.

Sagsrejser er ikke bekendt med andre naturplejeaftaler i fredningsområdet.

Kulturspor
Et sagn fortæller, at Grib Sø er bundløs på grund af Guds vrede. Ifølge sagnet lå der engang et nonnekloster, hvor søen ligger i dag. Nonnerne var dog mere interesserede i munkene i Esrum Kloster end i Gud. Derfor åbnede jorden sig og opslugte klosteret. Det blev ved med at synke, og så opstod søen. Det siges, at man på stille aftener stadig kan høre klosterets klokker ringe…

Om der ligger et kloster på søens bund er nok tvivlsomt, men Esrum Kloster ligger der fortsat - ligesom utallige andre bevaringsværdige kulturhistoriske strukturer, der vidner om menneskelig aktivitet omkring Esrum Sø gennem årtusinder.

De tydeligste kulturhistoriske spor i området er afsat af kirke og kongemagten. Særligt kronen har, som jordbesidder, været altdominerende. Fredensborg Slot anvendes stadigt flittigt af kongefamilien, hvilket er med til at gøre historien levende og området spændende at færdes i.

Fortidsminder

Området omkring Esrum Sø har været præget af aktivitet, også før Esrum Kloster og Fredensborg Slot blev anlagt. Placeringen ved en stor ferskvandsforsyning og muligheder for både jagt og fiskeri har været oplagt for en boplads i stenalderen. Der er i søens opland bl.a. fundet en 7500 år gammel stenalderøkse, hvilket viser, at området var benyttet i stenalderen. Landskabet øst for Esrum Sø rummer dog ikke mange synlige fortidsminder - i form af gravhøje, stendysser ol. Men sammenligner man med Gribskov vest for søen, hvor der findes et hav af fortidsminder – helt tilbage fra tilbage fra oldtiden, er det tydeligt, at området omkring Esrum Sø har været beboet og anvendt helt tilbage til stenalderen.

I vikingetiden findes mere tydelige spor på menneskelig aktivitet omkring søen. Der er bl.a. fundet et velbevaret vikingesværd ved Esrum å. Nødebo er højst sandsynligt blev grundlagt i vikingetiden ligesom Tikøb, hvis navn højst synligvis stammer fra den nordiske gud Tyr. Syd for Nødebo i Nødebo Holt findes et voldanlæg fra ca. 1000, der i folkemunde kaldes "Margrethevold". Volden har afskåret det yderste af halvøen og på den måde fungeret som et forsvarsværk.

Esrum Kloster og Møllegård

Syd for Esrum, på en holm i et lavtliggende engområde, ligger Esrum Kloster og Møllegård. Klosteret er et gammelt cistercienserkloster fra 1151 og var i middelalderen det største bygningskompleks i Danmark. I dag er kun en af klostrets fløje tilbage. De øvrige bygninger er bevaret som fundamenter under den eksisterende bebyggelse i Esrum. Nord og nordøst for klosterkirken er der bevaret talrige begravelser fra den middelalderlige kirkegård.

Esrum Kloster havde, i sin storhedstid, store landbesiddelser rundt om hele Esrum sø. I senmiddelalderen ejede Esrum Kloster mere end 300 gårde og hørte dermed til de største gejstlige godsejere i Danmark.

Klosteret har en broget historie og har efter reformationen, hvor klosteret blev overført til kronen, bl.a. været anvendt til 'jagthytte', stutteri- og kulsviervirksomhed.

Da munkene kom til Esrum havde de vandmølleteknikken med og byggede en lille vandmølle på engen. Senere besøgte Chr. IV klostret, og så mulighederne for at forbedre produktiviteten. Han fik flyttet åen og bygget en ny mølle. Møllen brændte desværre ned i 1854, så den mølle der står i dag, er ikke den oprindelige.

Efter en større restaurering i 1990'erne åbnede klosteret for offentligheden og fungerer i dag som et levende museum. Klosteret er i dag administrativt lagt sammen med Esrum Møllegård, og stedet tilbyder udstillinger om klosterliv og middelalder samt markeder og festivaler. Klosteret formidler således en levende kulturhistorisk fortælling om oplandet til Esrum Sø.

Området omkring Esrum kloster og Møllegård udgør et kulturarvsareal af international betydning og i sammenspil med Esrum Kanal et landskabsstrøg af særlig kulturhistorisk værdi.

Fredensborg Slot

I slutningen af 1600 tallet købte Christian V gården Østrup, hvis jorde lå på dette sted. Det har for en stor del været jagtinteresserne, der har drevet aktiviteterne, hvilket har sat tydelige

spor i de nordsjællandske skove. Her udviklede kronen parforcejagtsystemet, som stadig ses i Gribskov, Store Dyrehave og Jægersborg Dyrehave og Hegn, som i 2015 er udpeget til UNESCO verdensarv.

Fredensborg Slot, der med parkanlægget ligger i umiddelbar tilknytning til Esrum Sø, blev indviet i 1722 (se figur 5). Her kunne de kongelige trække sig tilbage fra offentlighedens søgelys og for en stund nyde det stille liv i de mere landlige omgivelser. I dag anvender den kongelige familie forsat slottet flittigt, og slotshaven er åben for publikum.

Pramdragerstien og kanalen

I begyndelse af 1800 tallet var behovet for brænde til hovedstaden stærkt stigende. Derfor udgraves Esrum Kanal i 1802. Kanalen skulle muliggøre fragten af brændsel fra Esrum Sø til Kattegat. Her ventede større skibe, som transporterede træet til København.

Træet blev læsset på pramme og trukket af heste på den gamle træksti langs Esrum Sø til kanalen, mens pramføreren med en lang stage forsøgte at holde fartøjerne fri af bredden. Den egentlige kanalfart startede ved opsynsmandens bopæl, Sølyst, som stadig ligger ved kanalens udmunding i Esrum Sø.

Transporten på kanalen fortsætter frem mod slutningen af 1800-tallet, hvor den nyanlagte Gribskovbane udkonkurrerer kanalen.

I dag findes stadig rester af kanalsystemet på næsten hele strækningen fra søen til "Væltningen" i Snævret skov.

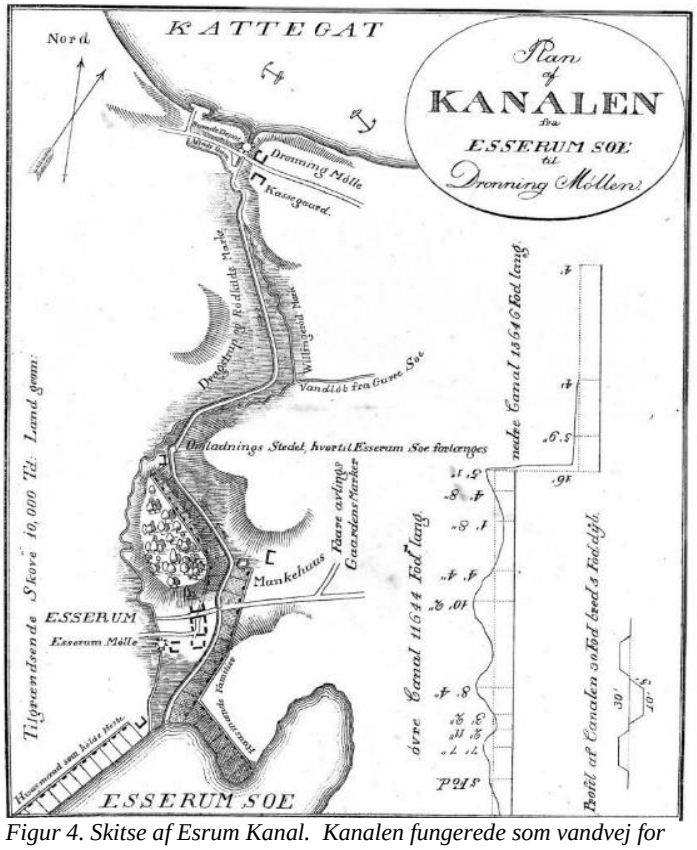

Figur 4. Skitse af Esrum Kanal. Kanalen fungerede som vandvej for pramme med brænde til Sjællands nordkyst og herfra med skib til København. I dag er kanalen uden vand, og kan ses i terrænet langs en natursti. Kortet er fra det kongelige bibliotek

En del af pramdragerstien ved Nødebo og ved Esrum Kanal er fredet.

Stenholt

Stenholt mølle ligger ved Stenholtsvang syd for Nødebo. Møllens historie går tilbage til 1100 tallet, hvor Valdemar Den Store testamenterede Stenholt mølle med vande og enge til Esrum Kloster.

I 1200-tallet nedlagde munkene gårdene omkring møllen for at skabe et moderne centraliseret landbrug med en stor avlsgård. Efter reformationen kom Frederik II i besiddelse af hele det Nordsjællandske Klostergods, men først i 1560 kom Stenholt Mølle igen i kronens eje. Herefter blev møllen drevet som et almindeligt fæstemål under kronen.

Vandet som drev Stenholt mølle kom bl.a. fra Følstrup bæk, der i dag regnes for en af de reneste bække i området. Derudover modtog møllen vand fra Egelundsbækken, Hjortedamsbækken og Skallerød-Pederstrupbækken. Langs med hele Mølleengens sydlige grænse til skoven ses et kanalanlæg, som har (haft) til formål at lede vandet fra Følstrup Bæk til møllen.

Stenholt mølle er i dag i privateje, og der findes ingen møllehjul på stedet. Akslen fra Stenholt mølle ligger i dag ved Esrum Mølle.

Mølledammen er i dag vokset meget til, og der er ikke længere en synlig vandsejl på dammen. Der har flere gange været tale om at få oprenset mølledammen for at genskabe kulturmiljøet omkring vandmøllen.

Figur 5. Videnskabernes selskabskort fra 1771. Her ses det bl.a. det "nyanlagte" Fredensborg slot, placering af de få gamle skovpartier på søens østside, Såne landsby, der ikke længere eksisterer, Endrup, der var en selvstændig landsby, Esrum Kanal og hvordan infrastrukturen nord for søen var noget anderledes end i dag. De to vandmøller Stenholt og Esrum Møllegård er også markeret.

<u>Vandstanden</u>
Vandstanden i Esrum Sø er, som nok den eneste i Danmark, fastlagt af højesteret. I en højesteretsdom fra 1791 måtte den højeste tilladelige vandstand i søen ikke overstige 9,38 m over havet. Til overholdelse af dommen er opstillet tre såkaldte flodemålesten. Rillens underkant er flodemålet, d.v.s. højeste sommervandstand. I de øvrige måneder må vandstanden holdes fire tommer (10 cm) over dette.

Udløbet fra søen er Esrum Å. Åen ligger ikke i sit naturlige løb, men er forlagt for i sin tid at sikre vand med tilstrækkelig faldhøjde til vandmøllen på Esrum Møllegård. Vandstanden reguleres gennem Esrum Å ved et sluseværk ved Fiskebro.

<u>Landbrugslandskabet</u>

Kulturmiljøet i fredningsområdet afspejles også i forbindelse med beboelsesstrukturen og infrastrukturen. I dag ligger Gårdene, hvoraf en del stammer fra 1780'ernes landbrugsreformer, spredt langs Esrum sø. Før landboreformerne udgjorde landsbyerne Saane, Jonstrup og Endrup beboelsesstrukturen omkring Esrum Sø (se figur 5).

Vejstrukturen omkring Esrum Sø er stadig forholdsvis velbevaret. Særligt Esrum Søvej følger overvejende den oprindelige transportåre omkring søen. Ved Esrum Søvej lå den nu nedlagte landsby Saane. Den eneste tilbageværende ejendom i den oprindelige landsby er gården Sølyst. To af de resterende tre gårde, Højbjerggård og Skovlund, er flyttet, og den sidste gård blev nedlagt i midten af 1800-tallet.

For enden af Sånevej ligger i dag en mindre klynge huse. De oprindelige to huse på vejen er husmandsstederne Sånevej nr. 6 og 8. I 1960'erne udstykkedes en del af ejendommene og der blev bygget to sommerhuse, der med tiden er blevet til helårsboliger.

Hvor Esrum Søvej møder Fredensborgvej ligger Jonstrup. Byen blev oprindeligt anlagt som en udflytterlandsby og den oprindelige landsbystruktur er fortsat velbevaret. Der var før landboreformerne yderligere to gårde i landsbyen. Disse blev flyttet ud og ligger nu hhv. nord for byen (Guldsmedegaarden) og mod syd (Karinelund).

I forbindelse med landsbyens udskiftning af jorderne blev der også udlagt ét husmandssted pr. gård. Placeringen af disse er fortsat genkendelige som f.eks. "Kobækslund" (matr. nr. 9 - nu Fredensborgvej nr. 62) og "Christiansberg" (matr. nr. 10 - nu Fredensborgvej nr. 60).

Mindre ændringer af vejsystemet er gennem tiden foretaget på bl.a. Endrupvej, der oprindeligt gik gennem landsbyen Endrup, men blev forlagt i forbindelse med etablering af Fredensborg Søpark. Derudover er Frederiksværksvej mellem Esrumgård og Esbønderup også "nyanlagt". Den oprindelige vejføring gik gennem Esrum.

Endrup, der i dag er vokset sammen med Fredensborg, var fra middelalderen en selvstændig landsby. Den oprindelige landsbystruktur med gårdene samlet omkring forten er stadig genkendelig.

Offentlighedens adgang og anvendelse

Offentligheden har i dag begrænset adgang til Esrum Sø og dens omgivelser. Det er dog muligt at færdes på stier langs søens vestlige bred fra Nødebo til Esrum kanal gennem Gribskov. Herfra fortsætter en sti nordpå langs Esrum kanal. Det er også muligt at tilgå søen ved Stenholt Mølle. Her ligger en offentlig p-plads, hvorfra der går en sti gennem de tidligere tørvegrave ned til fugletårnet ved søens bred. Stien fortsætter gennem Bramaholm Skov, tilbage til p-pladsen, hvor der også er mulighed for at fortsætte syd på mod Stenholts Indelukke.

Øst og nord for Esrum Sø er adgangsforholdene knap så fordelagtige. Her kan offentligheden stort set kun færdes på de offentlige landeveje omkring søen.

<u>Esrum Søsti</u>

En rekreativ sti rundt om Esrum Sø har været en del af den regionale planlægning de seneste 30 år. Først i Hovedstadsrådet og sidenhen i Frederiksborg Amt. Frederiksborg Amt besluttede derfor i 2006 at ekspropriere arealer til en cykel- og gangsti rundt om Esrum Sø. Da amtet blev nedlagt overtog Naturstyrelsen det igangværende projekt. Efter anlæggelsen skulle driften af stien overgives til de fire berørte kommuner, der dengang alle var positivt indstillet på et samarbejde om realiseringen af stierne.

Amtets ekspropriation til søstien blev imidlertid underkendt af Vejdirektoratet på grund af en teknisk fejl. Kommunerne blev efterfølgende pålagt at rulle ekspropriationerne tilbage, og hele projektet faldt til jorden.

Naturstyrelsen fik ved kommunalreformen i 2007 overdraget opgaven med søstien, men har efterfølgende ikke taget nyt initiativ til at realisere stiprojektet. Styrelsen opfordrede i 2011 de fire kommuner til at overtage opgaven, som de vurderede til at være 'et grydeklart projekt'. Kommunerne takkede dog pænt nej til at overtage opgaven og var af den holdning, at den oprindelige aftale, hvor Naturstyrelsen fik opgaven, skulle holdes. Kommunerne var dog fortsat indstillet på at leve op til aftalen om at stå for den fremtidige drift og vedligeholdelse, når Naturstyrelsen havde fået stierne anlagt. Efterfølgende er stiforløbet blevet indskrevet som en planlagt forbindelse i Fingerplan 2017[1] og kommuneplanerne for de fire kommuner. Fredningsforslaget understøtter i den henseende den offentlige planlægning.

Et af fredningsforslagets formål er at skabe mulighed for etablering af Esrum søsti. Intentionen med stien er fra DN´s side at give offentligheden mulighed for at opleve landskabet og naturen på en stille og rolig måde. Derfor anvendes i fredningsforslaget betegnelsen 'rekreativ sti' efter Vejdirektoratets definition:

> *Rekreative stier giver adgang til natur- og kulturoplevelser uden for byen og forløber på hele eller dele af strækningen gennem fredelige grønne omgivelser. I tæt bebyggede eller stærkt trafikerede områder forløber den rekreative sti i eget tracé, mens den i tyndt bebyggede og svagt trafikerede områder kan ligge langs vejen. Eksempler på rekreative stier er spor i landskabet (grønne partnerskaber), trampestier, naturstier, gamle kirke- og møllestier mv.*

Der er således tale om en rekreativ sti, hvor brugernes oplevelse af natur, kultur og landskab prioriteres højt. Dette er baggrunden for, at en del af stierne lægges ude i terrænet langs søen og ikke på kommuneveje i baglandet. Placeringen af stien tager så vidt muligt udgangspunkt i det eksisterende net af private fællesveje, markveje, skovveje og eksisterende stier.

Stiforløbet er lagt med størst mulig hensyntagen til private boliger. Dette er gjort ved i størst mulig grad at holde afstand til private boliger, samtidig med at indsynet til boliger på hovedparten af forløbet begrænses af terræn, levende hegn eller skovområder.

DN anbefaler, såfremt fredningen gennemføres, at kommunerne arbejder på at regulere færdslen på stien til fordel for den 'stille' naturoplevelse. Til brug herfor kan anvendes Friluftsrådets anbefalinger til, at undgå konflikt mellem forskellige brugergrupper:

- <u>Kodeks for hensynsfuld adfærd</u>
  Der kan brugergrupperne i mellem udarbejdes et samlet kodeks for hensynsfuld adfærd på stien.
- <u>Skiltning er afgørende</u>
  Der bør skiltes og formidles tydeligt i forhold til, hvem stien er beregnet til og for at fortælle om hensynsfuld adfærd.
- <u>Regulering</u>
  Belægning, sluser og bomme kan anvendes til at regulere færdsel på stien.

Friluftsliv

Møllekrogen i søens sydende er i et tillæg til "Regler for færdsel m.v. på Esrum Sø" udlagt som fuglereservat med sejladsforbud. Bortset fra dette er søen tilgængelig for en bred vifte af friluftsliv, der naturligt nok, primært er tilknyttet vandet.

[1] Landsplandirektiv for hovedstadsområdets planlægning

Badning
Esrum Sø er meget ren og vandet er normalt godt at bade i. Der er skabt gode bademuligheder ved Fredensborg Havn og 'Badestedet' ved Esrum Søvej. Men der bades også fra mange andre steder langs bredden og fra broer rundt om søen.

Lystfiskeri
Blandt lystfiskere er søen specielt kendt for sine flotte gedder og store bestand af aborrer. Der er med fiskekort frit lystfiskeri på søen, dog må man ikke færdes i rørzonen.

Vandring
Esrum sø er knudepunkt for flere vandrestier, som f.eks. Klosterruten og Nordsjællandsrunten. Klosterruten går gennem hele Danmark og forbinder 49 af de steder, hvor der blev bygget klostre i Danmark. Nordsjællandsruten er en fjernvandrevej fra Helsingør til Roskilde, og den passerer blandt andet Esrum Sø og Store Dyrehave.

Overnatning
Naturstyrelsen har ved Sandporten, tæt på Esrum Å, anrettet en primitiv overnatningsplads med bålsted.

4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Eksisterende fredninger
I fredningsforslaget indgår en revision og sammenlægning af ni eksisterende fredninger, se figur og bilag 6.

Fredning	Reg. nr. & Kendelse	Type
Dronningens Kovang	00493.00, OFN-kendelse af 20/7-1936	Udsigtsfredning
Skovlund Træer	00769.00, FN-kendelse af 06/09-1940	Fredning af træbevoksninger
Endrup By	07840.00, OFN-kendelse af 07/04-1993	Landskabsfredning
Danstruplund	05825.00, OFN-kendelse 30/05-1975	Landskabsfredning
Esrum kanal	00564.00, FN-kendelse 21/07-1937	Offentlighedens adgang
Sørup, Møllekrogen	00616.00, OFN-kendelse 07/09-1939	Udsigtsfredning
Esrum søs omgivelser	01220.00, OFN-kendelse af 11/3-1952	Landskabsfredning
Møllekrogen	00616.01, FN-kendelse 05/05-1971	Natur- og landskabsfredning
Endrupgård	05829.00, FN-kendelse 10/10-1974	Landskabsfredning

Figur 6. Eksisterende fredninger berørt af fredningsforslaget.

Beskyttede naturtyper
I fredningsområdet findes i alt 79 ha naturbeskyttede arealer såsom mose, eng, overdrev, sø, vandløb og overdrev. Naturtyperne er udpeget efter Naturbeskyttelseslovens § 3 og er således beskyttet mod tilstandsændringer. Naturarealerne fremgår af kortbilag 2.

Natura 2000
Natura 2000 er betegnelsen for internationale naturbeskyttelsesområder i EU. Områderne skal medvirke til at bevare og beskytte naturtyper og truede plante- og dyrearter, som er sjældne, truede eller karakteristiske i EU.

Esrum Sø er en del af Natura 2000 område nr. 133 "Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov". Natura 2000 området består af hhv. Habitatområde H190 "Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov" og Fuglebeskyttelsesområde F108 "Gribskov".

Udover selve søen er også tilstødende områder langs søbredden, som f.eks. ved Kobæk Vig, Klemsbjerg og Stenholtsvang inkluderet i Natura 2000 området.

Arealer hvorpå fredningsforslaget er sammenfaldende med Natura 2000 udpegningen er omfattet af bestemmelserne i Naturbeskyttelseslovens kap. 2a og Skovlovens kap. 4. Dertil følger af Naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 2, at: *'I fredninger, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal det fremgå af formålet, at fredningen skal medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper, som områderne er udpeget for'*.

Fredningsforslaget skal altså medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus i det internationale naturbeskyttelsesområde – Natura 2000 område nr. 133.

Natura 2000-områderne er udpeget for at beskytte bestemte arter og naturtyper. De arter og naturtyper, der skal beskyttes i hvert område, fremgår af udpegningsgrundlaget. Udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området udgøres af hhv. en række naturtyper – såkaldte habitatnaturtyper, og en række enkelte arter. De berørte habitatnaturtyper indenfor fredningsforslaget er som følger:

- Ved Esrum kanal: Elle- og Askeskov
- Ved Klemsbjerg: Elle- og Askeskov og Rigkær
- Ved Kobæk vig: Rigkær
- Ved Stenholtsvang og Bramaholm skov: Tidvis våd eng, Surt overdrev, Ege-blandskov, Elle- og Askeskov, Kildevæld, Rigkær

Det samlede udpegningsgrundlag for Natura 2000 området fremgår af bilag 4.

Fredningsforslagets formålsbestemmelse lægger en ramme for varetagelsen af de internationale beskyttelsesinteresser, som følges op konkret i de efterfølgende bestemmelser om bevaring af området og om arealernes drift og anvendelse.

Den nye sti, som udlægges i henhold til bestemmelserne om offentlighedens adgang, berører habitatnaturtypen 'Elle og Askeskov". Stien placeres og udformes under hensyn til beskyttelsesinteresserne, men en sådan aktivitet i et Natura 2000-skovområde, er anmeldepligtig. Miljøstyrelsen skal ved anmeldelse vurdere om den ansøgte aktivitet, er i strid med Natura 2000 handleplanen.

Danmarks Naturfredningsforening har indhentet udtalelse hos Miljøstyrelsen der oplyser, at det forslåede stiforløb ikke er anmeldepligtigt, hverken i forhold til Skovlovens § 11 eller 17.

I den sydlige del af Gribskov er observeret tre af de fuglearter der optræder på udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde 108, se bilag 4. Det drejer sig om hhv. hvepsevåge, isfugl og rødrygget tornskade. Fredningsforslaget indeholder derfor en bestemmelse om, at plejemyndigheden kan begrænse offentlighedes færdsel af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet.

Endeligt giver bestemmelserne om naturpleje og plejeplaner mulighed for at opretholde og forbedre forholdene for såvel de udpegede naturtyper og arter som for andre værdifulde dyre- og plantearter ved en indsats koordineret med Natura 2000-planerne. Fredningsforslaget giver således fredningsmyndigheder mulighed for at træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for, at naturtyperne og arterne kan opnå og sikres gunstig bevaringsstatus.

Bygge- og beskyttelseslinjer
Arealerne langs Esrum Sø er omfattet af søbeskyttelseslinje, hvor der i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 16 ikke må placeres bebyggelse, campingvogne og lignende eller foretages beplantning eller ændringer i terrænet inden for en afstand af 150 m fra søen.

Flere af arealerne er omfattet af skovbyggelinjen, hvor der i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 17 ikke må placeres bebyggelse, campingvogne og lignende inden for en afstand af 300 m fra skove.

Enkelte arealer er omfattet af fortidsmindebeskyttelseslinjen, hvor der i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 18 ikke må foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder.

Bygge og beskyttelseslinjerne fremgår af fredningskortet.

Fredsskovpligt
Enkelte arealer er omfattet af fredsskovpligt i henhold til Skovloven. Se kortbilag 2.

Zonestatus
Det samlede fredningsforslag er, med en enkelt undtagelse, beliggende i landzone. Et mindre areal i Esrum er byzone.

Landsplanforhold
Fingerplanen
I fingerplanen 2017 er udlagt en rekreativ sti rundt om Esrum Sø. Udpegningen er en planlægningsmæssig arealreservation, som skal respekteres i den kommunale planlægning, således at muligheden for stiernes gennemførelse bevares og ikke hindres. Ruterne skal være sammenhængende og tilrettelægges med henblik på rekreativ anvendelse og oplevelse. Detaljeret planlægning og anlæg af stier er en kommunal kompetence. Kommunale forslag til alternative linjeføringer skal respektere principperne for planlægning af overordnede rekreative stier.

Nationalpark Kongernes Nordsjælland
Der blev i december 2017 truffet beslutning om at oprette Nationalpark Kongernes Nordsjælland. Enkelte steder i fredningsforslaget er der sammenfald med den kommende nationalpark, se kortbilag 4. Fredningen er ikke til hinder for implementering af Nationalparken.

Kommuneplanforhold
Esrum Sø er delt mellem 4 kommuner. Hillerød mod sydvest, Gribskov mod nordvest, Helsingør mod nordøst og Fredensborg mod sydøst. Der findes i de respektive kommuneplaner en lang række udpegninger, som bliver fremlagt i det nedenstående.

Gribskov Kommune:
- Kommuneplan 2009-2021 beskriver en intention om etablering af Esrum Søsti, som en del af 'Grøn og Blå struktur', se kortbilag 3.

- Den sydlige del af Esrum er i kommuneplan 2009-2021 udpeget til særligt kulturhistorisk byområde.

- Hele fredningsområdet ligger indenfor 'Bevaringsværdigt landskab', 'Værdifuldt kulturmiljø' og 'Skovrejsning uønsket'.

- Fredningsområdet øst for Esrum Kanal er udpeget 'Værdifuld landbrugsjord'.

- Fredningsområdet vest for Esrum Kanal er udpeget 'Område med særlig naturbeskyttelsesinteresse'.

Helsingør Kommune:

- Kommuneplan 2013-2025 beskriver en intention om at stiforløbet rundt om Esrum Sø etableres, se kortbilag 3.

- Udpegning i kommuneplanen som værdifuldt landskab og store dele er kulturmiljø. Landskabet her er blandt kommunens mest karakteristiske og sårbare. I kommunens landskabsanalyse er landskabsformationerne ned mod Esrum Sø blandt kommunens højst prioriterede landskaber.

- Der er udpeget et rekreativt område ved 'Badestedet' – 6F3. Vangegård

- I Kommuneplan 2013-2025 er udpegede kulturhistoriske bevaringsværdier omkring Jonstrup og 'Sønderborg Huse'.

Fredensborg kommune:

- Kommuneplanen angiver stiforløbet som en planlagt overordnet rekreativ sti, se kortbilag 3.

- Fredningsområdet ligger indenfor udpegningen 'værdifult landskab'.

- Der er i kommuneplanen udpeget områder af lokal geologisk interesse i området omkring Endrup.

Hillerød Kommune:

- Den del af Esrum Søsti, der ligger i Hillerød Kommune, fremgår af kommuneplanen 2017 og er udpeget som rekreativ sti, se kortbilag 3. Det fremgår af samme plan, at et sammenhængende rekreativt stinet omkring Esrum Sø er højt prioriteret.

- En landskabskarakteranalyse foretaget af kommunen fastslår, at det strategiske mål for det område, som foreslås fredet, er beskyttelse.

Lokalplanforhold

Der foreligger to lokalplaner for Esrum, hhv. 'lokalplan 11.9 For Esrum Møllegård' og 'lokalplan 11.6 Esrum Syd'.

Derudover findes en lokalplan – F27, Fredensborg Søpark, for bebyggelsen ved Maglegårdsvej og Kovangen, nord for Fredensborg Slotspark. Lokalplanen fastlægger rammerne for placering af cykel og gangsti i Fredensborg Søpark, se figur 7.

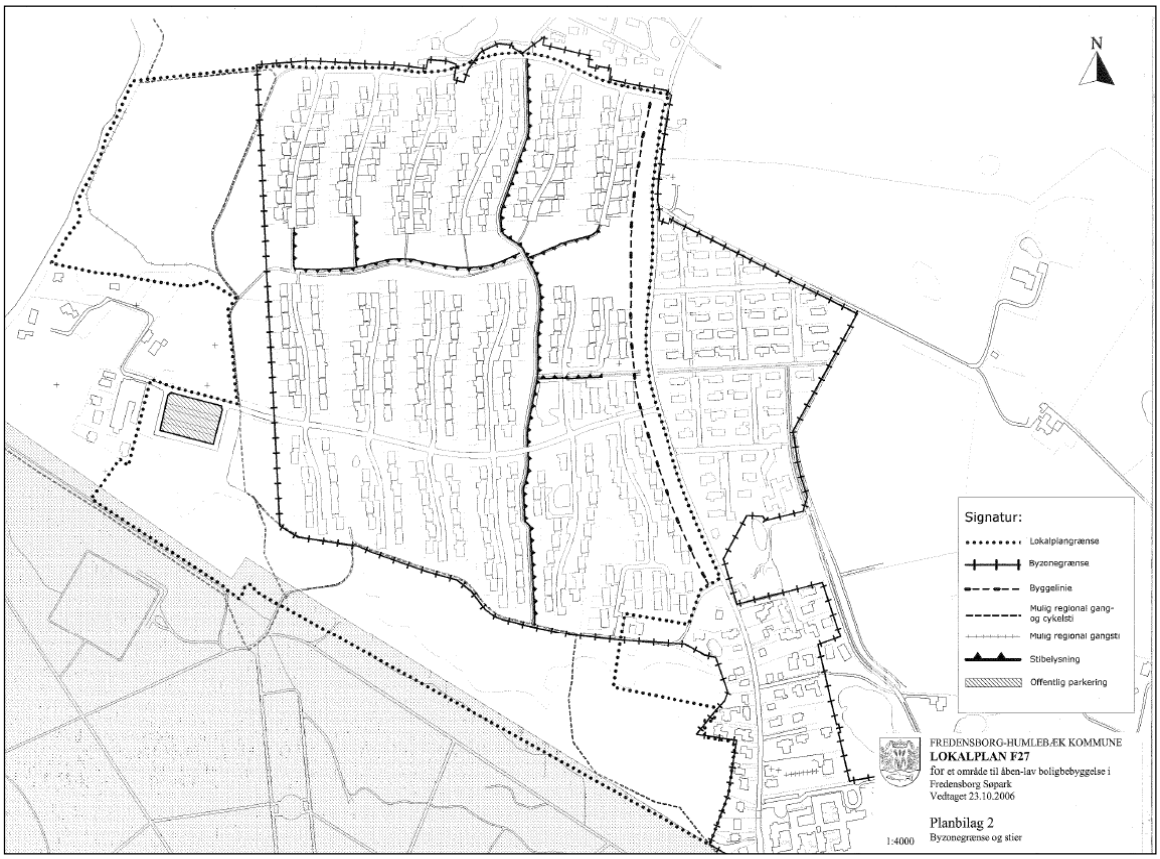

Figur 7. Kort fra Lokalplan F27 for Fredensborg Søpark. Fredningsforslagets stiforløb følger samme forløb som lokalplanen udlægger som "Mulig regional gang- og cykelsti".

Øvrige planforhold

Møllekrogen

Møllekrogen er i 1989 ved et tillæg til "Regler for færdsel m.v. på Esrum Sø" udlagt som fuglereservat med sejladsforbud. Arealer i og ved Møllekrog er gennem bl.a. privat aftale udlagt som fuglereservat.

Kulturarvsareal

Området omkring Esrum er udpeget til kulturarvsareal af international betydning. Det er arealer af særlig interesse, fordi der med en vis sandsynlighed kan findes arkæologiske fund af national eller international videnskabelig betydning i områderne. Arkæologiske undersøgelser forud for anlægs- og jordarbejder er omkostningskrævende for bygherren og kan desuden fjerne et uerstatteligt kulturminde. Derfor har Kulturstyrelsen sammen med de arkæologiske museer udpeget en række interesseområder, der skal skabe større hensyntagen til kulturarven i den fysiske planlægning. Kulturarvsarealerne er ikke fredede, men der kan ikke opnås tilskud fra Kulturstyrelsen til en arkæologisk undersøgelse inden for et kulturarvsareal.

Plejeplan

Helsingør Kommune har udarbejdet en plejeplan for et delområde i fredningen Esrum Søs Omgivelser. Formålet med plejeplanen er at genskabe udsigten ud over landskabet og Esrum Sø fra Harreshøjvej i området mellem Harreshøj og Esrum Søvej og fra stierne i området, se figur 8.

Figur 8. Helsingør Kommunes plejeplan for delområde i fredningen Esrum Søs Omgivelser. Plejeplanens afgrænsning fremgår med rød og udsigtspunktet er markeret med en stjerne.

5. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål
Fredningen har til formål at

- bevare og forbedre det åbne kultur- og landbrugslandskab med store udsyn over det markante istidslandskab og over Esrum Sø.
- sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv.
- medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for i henhold til det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000 område nr. 133 - Gribskov, Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov.
- sikre og forbedre offentlighedens mulighed for adgang til området.
- skabe mulighed for etablering af en rekreativ sti, der er tilpasset natur og landskab.

§ 2 Bevaring af området
De fredede arealer skal bevares i deres nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation efter § 13.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse
Den hidtidige lovlige anvendelse af de enkelte arealer må fortsætte, medmindre andet er angivet nedenfor. Arealanvendelsen skal så tilrettelægges, så fredningens formål opfyldes.

Stk. 2. Landbrugsjord i omdrift kan udnyttes som hidtil. Dog er tilplantning samt flerårige udsigtshæmmende afgrøder, som f.eks. juletræer, energipil og elefantgræs ikke tilladt inden for fredningen på nedenstående arealer. Arealerne fremgår med særlig signatur på fredningskortet.

Matrikel nr.:

- 17b og 1a EsrumKloster, Esbønderup
- 4a, 3a, 2e og 1a Plejlet By, Tikøb
- 7b Harreshøj By, Tikøb
- 3o og 2a Harreshøj By, Tikøb
- 3a og 2a Såne By, Tikøb
- 2a, 5a og 5b Jonstrup By, Tikøb
- 3a Li. Esbønderup By, Tikøb
- 6b, 6h, og 4a Endrup By, Asminderød
- 7b, 3bb, 3al, 3ap, 3ac Sørup By, Grønholt

Stk. 3. Arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 må ikke tilstandsændres, herunder omlægges, gødskes, sprøjtes eller kalkes. Fredningsnævnet kan i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler mod f.eks. bjørneklo.

Stk. 4. Driften af skov- og naturarealer indenfor Natura 2000 områder skal ske i overensstemmelse med den til en hver tid gældende Natura 2000 plan og deraf følgende kommunale og statslige handleplaner.

Stk. 5. Der må ikke flyves med droner eller andre motoriserede luftfartøjer i Stenholt fuglereservat.

Stk. 6. Haver kan, uanset ovennævnte bestemmelser, udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides. Arealerne fremgår af fredningskortet med signatur ”hus med have og gårdspladsareal”

Stk. 7. Ejendommene må ikke udstykkes, og der må ikke foretages arealoverførsler, medmindre fredningsnævnet godkender dette. Sædvanlige arealoverførsler mellem landbrugsejendomme kræver dog ikke tilladelse af nævnet.

§ 4 Beplantning og opvækst
Der må inden for fredningen ikke etableres ny beplantning med træer eller buske.

Stk. 2. Undtaget fra forbuddet er tilplantning i private haver, som fremgår af fredningskortets signatur "hus med have og gårdspladsareal", samt afskærmende beplantning omkring skæmmende driftsbygninger.

Stk. 3. Der må ikke etableres nye levende hegn. Eksisterende levende hegn må vedligeholdes ved genplantninger med hjemmehørende løvtræarter.

Eksisterende levende hegn på og mellem nedenstående matrikler må maksimalt have en højde på 1½ meter. De tre levende hegn fremgår af fredningskortet.

- Mellem matr.nr. 6b og 6h Endrup By, Asminderød.
- Mellem matr. nr. 3bb og 7b Sørup By, Grønholt
- Langs markvejen på matr. nr. 3a Såne By, Tikøb

Stk. 4. Den eksisterende træbevoksning langs søbredden samt skovpartierne på matr. nr. 2a og 3g Såne By, Tikøb skal fortsat ligge som urørt skov. Skovpartierne på matr. nr. 2a Harreshøj By, Tikøb udlægges til urørt skov. Skovpartierne fremgår af fredningskortet. Der må kun foretages hugst for, at offentlighedens kan færdes sikkert på veje og stier, samt for at fjerne ikke hjemmehørende træer og invasive arter.

Stk. 5. Undtaget forbuddet i skt. 4 er træbevoksning indenfor udsigtskilen til Fredensborg Slot. Udsigtskilen omfatter matr. nr. 1ab, 1aa, 1ø, 1æ, 1z 1ac, 1bh, 1bf, 7000u, 7000ab og 7000aa Fredensborg By, Asminderød og fremgår af fredningskortet. Der må således ikke forekomme bevoksning, hverken selvsået eller plantet, der skæmmer udsigten mellem Fredensborg Slot og Esrum Sø.

Stk. 6. Matr. nr. 5i, 5b, 5l, 8dx, 7e, 5k, 4e, 4r, 4l Stenholtsvang, Nødebo skal holdes fri for opvækst der hindrer udsigten over Esrum Sø, er en trussel for botanikken eller slører mølledammen som kulturhistorisk element.

§ 5 Bebyggelse
Der må ikke etableres nye boliger i området, herunder hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri. Dette gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af Lov om planlægning § 36 stk. 1 nr. 12. Tilladelse til udvidelse af eksisterende helårsboliger op til 500 m2 reguleres af planloven. Udvidelse herudover kræver fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 2. Der må ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Sådanne konstruktioner kan, uden Fredningsnævnets tilladelse, opføres på arealer som er omfattet af fredningskortets signatur "hus med have og gårdspladsareal".

Stk. 3. Tilbygning til og udvendig ombygning af eksisterende bygninger kræver dispensation fra fredningsnævnet med hensyn til størrelse, placering samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg. Til- og ombygninger skal tilpasses det egnskarakteristiske og holdes i afdæmpende farver. Fredningen er ikke til hinder for indvendig ombygning af eksisterende bygninger.

Stk. 4. Der må ikke opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, stutterier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler, frugtplantager eller koloni- og nyttehaver. Fredningen er dog ikke til hinder for opførelse af, i tilknytning til eksisterende bebyggelse, de for landbrugsdriften erhvervsmæssigt nødvendige driftsbygninger. Opførelse af sådanne bygninger kræver forudgående godkendelse af Fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift, naturpleje eller lignende (max. 6 uger).

Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Stk. 7. I Esrum by er yderligere bebyggelse på matr. nr. 3a, 33b, 32a og 32c Esrumkloster, Esbønderup ikke tilladt uden fortidsmindemyndighedens samtykke. For disse 4 ejendomme gælder yderligere, at fortidsmindemyndigheden skal have underretning om fund af murværker, fundamenter og begravelser, der fremkommer ved gravninger på de pågældende ejendomme. Ethvert påtænkt byggeforetagende skal anmeldes for fortidsmindemyndigheden. Arealet fremgår af fredningskortet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg
Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres luftledninger over arealerne.

Stk. 2. Udenfor have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende.

Stk. 3. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for opsætning af mindre solcelleanlæg til privat brug. Opsætning kræver dog fredningsnævnets godkendelse i forhold til anlæggets påvirkning af landskabet.

Stk. 5. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Stk. 6. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn og lignende) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet som f.eks. hjortehegn, blafrehegn eller hvide træhegn (hestehegn), er ikke tilladt.

Stk. 7. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden og med placering efter aftale med lodsejeren.

Stk. 8. Der må ikke anlægges nye veje. Fredningen er dog ikke til hinder for etablering af cykelstier langs de større veje inden for fredningsområdet efter fredningsnævnets godkendelse. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt.

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, spang, boardwalks, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Stk. 10. Fredningen er ikke til hinder for etablering af små primitive lejrpladser, mindre shelter, bord/bænkesæt og fugleskjul på offentlige arealer, eller efter frivillig aftale på privat jord.

§ 7 Terrænændringer mv.
Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres.

Stk. 2. Råstofindvinding er ikke tilladt – hverken til kommerciel eller privat forbrug.

Stk. 3. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

Stk. 4. Omkring Esrum Kloster er det forbudt at afdække, gennembryde og fjerne ruinrester uden samtykke fra myndighed med ansvar for fortidsminder. Ethvert påtænkt byggeforetagende skal anmeldes for fortidsmindemyndigheden. Den nævnte anmeldelsespligt skal også gælde m.h.t. fund af murrester, fundamenter og begravelser, der fremkommer ved gravning på de pågældende ejendomme. Arealet med anmeldepligt fremgår af fredningskortet.

Stk. 5. Undtaget forbuddet i § 1 er terrænændringer i forbindelse med etablering af Esrum-søsti, som vist med særlig signatur på fredningskortet. Evt. overskydende jord fra etablering af stien skal deponeres udenfor fredningsområdet. Undtaget er ligeledes terrænændringer der sker som led i en naturgenopretning (jf. § 9), eller som mindre terrænændringer i forbindelse med byggeri og anlæg efter Fredningsnævnets godkendelse. Videnskabelige, geologiske eller arkæologiske undersøgelser er også undtaget forbuddet om terrænændringer, såfremt arealerne reetableres efter undersøgelsen.

§ 8 Offentlighedens adgang
Senest 3 år efter fredningens gennemførelse skal de på fredningskortet angivne nye stier etableres på plejemyndighedens foranledning. De nye stier skal anlægges med et forløb som angivet på fredningskortet. Den nøjagtige linjeføring fastlægges af plejemyndigheden og der skal gives lodsejeren mulighed for at udtale sig om placeringen.

Stk. 2. Færdsel på de nye stier er kun tilladt til fods. Offentlighedens adgangs- og opholdsret på de øvrige offentlige og private fællesveje, stier samt offentlige og private arealer i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kap. 4.

Stk. 3. De nye stier skal anlægges som rekreative stier, tilpasset natur og landskab. Stierne skal, så vidt muligt, anlægges med fast bund i op til 2 meters bredde. Plejemyndigheden skal etablere de nødvendige spange og broer til at sikre sammenhæng i stisystemet.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for, at den rekreative sti omkring Esrum Sø, på plejemyndighedens foranstaltning, kan udvides til også at være egnet til cykling.

Stk. 5. Plejemyndigheden kan opsætte foranstaltninger som chikaner/bomme eller klaplåger til regulering af færdsel på stien.

Stk. 6. Ridning er ikke tilladt på stien. Fredningen er ikke til hinder for at der etableres et ridespor i eget tracé langs stien.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af handicapegnede stier til og fra 'støttepunkter for friluftsliv'.

Stk. 8. Hvor adgang til de på fredningskortet udpegede stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færiste eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Plejemyndigheden afholder udgifter til etablering og vedligehold af stenter, klaplåger og lignende, i tilknytning til stien.

Stk. 9. Stier, som vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 10. Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler om begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

Stk. 11. Plejemyndigheden sikrer, at de stier som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

§ 9 Natur/kulturgenopretning
Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for genskabelse/genoprettelse af kulturhistoriske elementer, såsom Esrum Kanal, Stenholt Mølledam, reetablering af fortidsminder ol.

Stk. 3. Natur- og kulturgenopretningsprojekter skal ske i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er forelagt berørte lodsejere, tilstødende lodsejere/forpagtere, grundejerforeninger og Danmarks Naturfredningsforening til udtalelse samt godkendes af fredningsnævnet inden gennemførelse.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner
Hillerød, Fredensborg, Helsingør og Gribskov Kommuner er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer inden for deres respektive kommunegrænser, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed på de statsejede arealer. Plejemyndigheden gennemfører pleje af de fredede arealer. Plejen tilrettelægges så den opfylder fredningens formål.

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan over det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde indtil udløbet af den gældende Natura 2000 plan. De efterfølgende plejeplaner skal følge planperioderne for og være koordinerede med Natura 2000 planerne.

Stk. 3. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og anlægsarbejder samt eventuelle detailændringer i almenhedens adgangsret. Plejeplanen skal udmønte fredningens formål, og kan ud over initiativer til natur- og landskabspleje indeholde forslag til etablering af primitive publikumsforanstaltninger, f.eks. borde, bænke og affaldskurve, samt opsætning af sædvanlige husdyrhegn og læskure til dyr.

Stk. 4. Der skal gives grundejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for fredningsnævnet til afgørelse.

Stk. 5. Plejemyndigheden har ret til efter forudgående drøftelse med ejeren at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

§ 11 Jagt
Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Stk. 2. Vildtet må ikke tilskudsfodres i naturtyper, der til enhver tid er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

§ 11 Særbestemmelser
Nåletræer på matr. nr. 3am Sørup By, Grønholt, skal afdrives senest 2 år efter fredningens gennemførelse. Der må ikke genplantes efter hugst. Arealerne er markeret med særlig signatur på fredningskortet.

Nåletræer på matr. nr. 3a Såne By, Tikøb skal afdrives når de er hugstmodne, dog senest 5 år efter fredningens gennemførsel. Der må ikke genplantes efter hugst. Arealerne er markeret med særlig signatur på fredningskortet.

§ 12 Naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser (Fredningsbonus)
De berørte kommuner skal inden for deres respektive kommunegrænse etablere stiforløbet som angivet med særlig signatur på fredningskortet. Stierne skal anlægges som rekreative stier, der er egnede for færdsel til fods og tilpasset natur og landskab. Der henvises til bestemmelserne omkring offentlighedens adgang i § 8. Kommunerne er ansvarlig for etablering af stiforløbet på både private og offentlige arealer.

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, erstatter denne fredning tilladelser efter Naturbeskyttelseslovens § 3, for så vidt angår anlæg af den forslåede sti. Konkrete foranstaltninger, der påbydes udført i medfør af fredningsforslagets § 8 stk. 2, kan således foretages uden særskilt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.
De § 3 beskyttede naturtyper fremgår i af kortbilag 2. De konkrete strækninger er hhv.

- Klemsbjerg: Her anlægges stien i et engområde og i kanten af en mose med hhv. overdrev og eng grænsende op til.
- Kobækvig: Her anlægges stien i et mose- og engområde tæt på Kobæk bro, samt et engområde vest for ejendommen Søbakkehus.
- Stenholtvej: Her anlægges stien i et engområde

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, erstatter denne fredning tilladelser efter Naturbeskyttelseslovens § 16 (Søbeskyttelseslinjen), for så vidt angår etablering af den forslåede sti. Konkrete foranstaltninger, der påbydes udført i medfør af fredningsforslagets § 8 stk. 2, kan således foretages uden særskilt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 16. Søbeskyttelseslinjen fremgår af fredningskortet. Ca 2,9 km af stien skal etableres indenfor beskyttelseslinjen De konkrete strækninger er ca.:

- 150 m mellem Fredensborg Søpark og pynten vest for Kobæk Vig.
- 1,7 km mellem Kobæk Vig og Skovlund.
- 210 m langs Esrum Søvej syd for badestedet.
- 510 m mellem Esrum Søvej og Klemsbjerg.
- 150 m mellem Søbrinken og Høbjerg.
- 150 m ved Esrum Kanal.

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, erstatter denne fredning tilladelser efter Naturbeskyttelseslovens § 17 (Skovbyggelinjen), for så vidt angår etablering af den forslåede sti. Konkrete foranstaltninger, der påbydes udført i medfør af fredningsforslagets § 8 stk. 2, kan således foretages uden særskilt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 17. Skovbyggelinjen fremgår af fredningskortet. Ca. 600 m ny sti skal etableres indenfor skovbyggelinjen. De konkrete strækninger er ca.:

- 250 m ved Esrum Kanal
- 350 m syd for ejendommen Sølyst

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, erstatter denne fredning tilladelser efter Naturbeskyttelseslovens § 18 (Fortidsmindebeskyttelseslinjen), for så vidt angår etablering af den forslåede sti. Konkrete foranstaltninger, der påbydes udført i medfør af fredningsforslagets

§ 8 stk. 2, kan således foretages uden særskilt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 18. Fortidsmindebeskyttelseslinjen fremgår af fredningskortet. Ca. 115 m ny sti skal etableres indenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen. De konkrete strækninger er ca.:

- 115 m øst for Esrum Kanal

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, jf. Skovlovens § 9 nr. 3 erstatter denne fredning tilladelser efter Skovloven for så vidt angår tilladelse til, at de skovarealer, der i henhold til fredningsforslagets § 4 udlægges til urørt skov, får status som sådan.

I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 7, jf. Planlovens § 36, nr. 5. erstatter denne fredning landzonetilladelser efter Planlovens § 35, skt. 1 til etablering af stien, som den fremgår af fredningsforslagets kortbilag 1.

§ 13 Dispensation
Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 14 Ophævelse af eksisterende fredning
Følgende fredninger ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

1.	Esrum Kanal	reg. nr. 00564.00, FN-kendelse af 21/7-1937
2.	Esrum Søs Omgivelser	reg. nr. 01220.00, OFN-kendelse af 11/3-1952
3.	Dronningens Kovang	reg. nr. 00493.00, OFN-kendelse af 20/7-1936
4.	Endrupgård	reg. nr. 05829.00, FN-kendelse 10/10-1974
5.	Endrup By	reg. nr. 07840.00, OFN-kendelse 07/04-1993
6.	Danstruplund	reg. nr. 05825.00, OFN-kendelse 30/05-1975
7.	Møllekrogen	reg. nr. 00616.01, FN-kendelse 05/05-1971
8.	Sørup, Møllekrogen	reg. nr. 00616.00, OFN-kendelse 07/09-1939
9.	Skovlund Træer	reg. nr. 00769.00, FN-kendelse 06/09-1940

Bilag 2 - Budgetoverslag

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandler: Kaare Tvedergaard Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

Budgetoverslag for fredning af Esrum søs omgivelser i Gribskov, Helsingør, Fredensborg og Hillerød kommuner

Danmarks Naturfredningsforening rejser om kort tid fredningssag for Esrum søs omgivelser i Gribskov, Helsingør, Fredensborg og Helsingør Kommuner. I henhold til Naturbeskyttelseslovens (NBL) § 36, stk. 5 skal et fredningsforslag ledsages af et overslag over de forventede omkostninger, der knytter sig til gennemførelsen af forslaget.

Fredningsforslaget omfatter i alt 717,8 ha. hvoraf 560,7 ha. i forvejen er fredet. Forslaget indeholder således ca. 157,1 ha nye fredede områder.

Der tilkendes ikke erstatning for fredning af offentligt ejede arealer, medmindre den fredede ejendom er erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse, jf. NBL. § 39 stk. 1, sidste punktum. Staten ejer ca. 57,3 ha primært i området omkring Esrum Kloster. Det statslige ejerskab er fordelt på hhv. Naturstyrelsen der ejer 54,3 ha. og Slots- og Kulturstyrelsen der ejer 3 ha. Gribskov Kommune ejer 0,1 ha, Helsingør ejer 0,6 ha, Fredensborg Kommune ejer 2,7 ha, Hillerød Kommune ejer 0,7 ha. De kommunalt ejede arealer er primært veje.

De resterende 656,4 ha af fredningsområdet er således privatejet og fordelt på 86 private lodsejere.

Indenfor fredningsforslaget er i alt 79,3 ha. udpeget efter NBL. § 3, som beskyttede naturtyper. Fredningsforslaget medfører ikke yderligere restriktioner for disse arealer. Arealerne er således ikke erstatningspligtige.

212,9 ha af fredningsforslaget er beliggende indenfor hhv. søbeskyttelseslinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens §§ 16 og 18. Der ydes halv erstatningsgrundtakst og halv tillæg for forbud mod udsigtshæmmende afgrøder for disse arealer.

Indenfor fredningsområdet findes 25 ha fredsskovspligtige arealer. Som følge af fredningsforslagets § 4 udlægges 2,5 ha af disse til urørt skov. De resterende 22,5 ha pålægges ikke yderligere restriktioner i forhold til skovlovens bestemmelser, hvorfor der ikke udbetales erstatning for disse arealer.

Som følge af fredningsforslagets § 11 skal der på matr. nr. 3am Sørup By, Grønholt afdrives en nåletræsbeplantning. Der er tale om en tilplantning i modstrid med eksisterende fredning og uden forudgående dispensation. Derfor er der ikke indregnet fredningserstatning for afdriften.

Som følge af fredningsforslagets § 11 skal juletræerne matr. nr. 3a Såne By, Tikøb afdrives når de er hugstmodne ligesom der er et forbud mod gentilplantning. Der anbefales samme erstatning som ved forbud mod udsigtshæmmende afgrøder, da juletræerne først skal afdrives når de er hugstmodne jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9. november 2016 om fredning af Bjergene ved Stensballe i Horsens Kommune (Sag nr. NMK- 520-00049) og Fredningsnævnets afgørelse d. 15. april 2015 om Fladstensdalen i Aabenraa Kommune.

Endeligt skal der, som følge af fredningsforslagets § 3, tilkendes erstatning for forbud imod udsigtshæmmende afgrøder og tilplantning. Der skelnes imellem arealer i eksisterende fredning (156,1 ha) og arealer der nyfredes (65,6 ha). Der er ikke indberegnet grundtakst for arealer i eksisterende fredninger, da der for disse arealer er udbetalt fredningserstatning ved fredningens gennemførsel. For disse arealer påregnes derfor kun et erstatningstillæg på 6.100 kr. jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9. november 2016 om fredning af Bjergene ved Stensballe i Horsens Kommune (Sag nr. NMK- 520-00049).

Endeligt skelnes der mellem arealer indenfor søbeskyttelseslinjen og arealer udenfor søbeskyttelseslinjen. Arealer inden for søbeskyttelseslinjen påregnes kun halv takst.

I fredningsområdet forslås jf. § 8, at udlægge i alt 8814 m ny sti. Derudover foreslås forbud mod nedlæggelse af alt 11.669 m eksisterende stier/veje. Heraf er der i forvejen udbetalt erstatning for 2886 m i de eksisterende fredninger. Der skal således kun udbetales erstatning for forbud mod nedlæggelse af i alt 8783 m eksisterende sti.

Areal (ha)	**Regulering**	**Erstatning kr./ha.**	**Bemærkninger**	**I alt kr.**
32,4	Ny fredning, grundtakst for arealer der kun er omfattet af fredningsforslagets gennerelle bestemmelser	3600	Jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9.11.2016 om Bjergene ved Stensballe	116.640
9,5	Ny fredning - areal indenfor sø- eller fortidsmindebeskyttes- linjen	1750	½ grundtakst for arealer omfattet af NBL §§16 og 18	16.625
79,3	Forbud mod sprøjtning, gødskning mm. i § 3 naturtyper	0	Såfremt lodsejer kan dokumentere genopdyrkningsret skal der udbetales mindre erstatning.	0
0,4	Afdrift af nåletræ	0	Det tilplantede areal er i eksisterende fredning med forbud mod beplantning	0
0,7	Afdrift af juletræer når de er hugstmodne samt forbud mod gentilplantning	9700		6790
6,9	Fredsskov - Ingen yderligere restriktioner, i forhold til skovloven, som følge af fredningsforslaget	0		0
2,5 ha	Udlæg til urørt skov	40.000	Jf. Natur og miljøklagenævnets afgørelse af 16.09.2009 om fredning af Agernæs Storskov	100.000
54,7	Forbud mod udsigtshæmmende afgrøder i ”ny-fredet” område (udenfor søbeskyttelseslinjen jf NBL § 18)	9.700	Grundtakst + 6.100 Jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9.11.2016 om Bjergene ved Stensballe i Horsens Kommune	530.590
10,8	Forbud mod udsigtshæmmende afgrøder i ”ny-fredet” område (indenfor søbeskyttelseslinjen jf. NBL § 18)	4850	½ takst i forhold til ovenstående jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 17.02.2014 om Gødstrup Sø i Herning Kommune	52.380
102,3	Forbud mod udsigtshæmmende afgrøder i eksisterende fredning (uden for søbeskyttelseslinjen jf. NBL § 18)	6.100	Jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9.11.2016 om Bjergene ved	624.030

			Stensballe i Horsens Kommune	
53,5	Forbud mod udsigtshæmmende afgrøder i eksisterende fredning (inden for søbeskyttelseslinjen jf. NBL § 18)	3050	½ takst i forhold til ovenstående jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 17.02.2014 om Gødstrup Sø i Herning Kommune	163.175
Sti (meter)		**Erstatning (kr. pr. lb. meter)**		
8783	Forbud mod nedlæggelse af eksisterende sti/vej	15		131.745
8814	Ny sti	60		528.840
I alt				2.270.815

Bilag 3 – Miljøstyrelsens, Gribskov, Helsingør og Fredensborg Kommunes bemærkninger til budgetoverslag

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandler: Kaare Tvedergaard Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

Miljøstyrelsens bemærkninger til budgetoverslag

Modtaget i Danmarks Naturfredningsforening d. 4/10-2018

Miljø- og Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Danmarks Naturfredningsforening
kaare@dn.dk

Naturforvaltning
J.nr. MST-510-00033
Ref. JOHEI
Den 4. oktober 2018

Budgethøringssvar vedr. forslag om fredning af Esrum Søs omgivelser

Danmarks Naturfredningsforening har med mail af 7. september 2018 fremsendt budgetoverslag for ovennævnte fredningsforslag til Miljøstyrelsen, med anmodning om styrelsens bemærkninger, jf. naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 og 6.

Fredningsforslaget omfatter ca. 718 ha. I det fremsendte budgetoverslag anslås, at fredningsforslagets gennemførelse vil medføre tilkendelse af fredningserstatninger på i alt ca. 2.270.000 kr.

Budgetoverslaget giver Miljøstyrelsen anledning til følgende bemærkninger:

- Det anføres, at der på arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens §§ 16 og 18 om hhv. sø- og fortidsmindebeskyttelseslinjer tilkendes halvt tillæg (3050 kr. – rettelig 3000 kr., se nedenfor) for forbud mod tilplantning med udsigtshæmmende afgrøder. Et tillæg af denne størrelse tilkendtes ganske rigtigt i Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 17.2.2014 vedr. Gødstrup Sø i Herning kommune vedr. arealer omfattet af søbeskyttelseslinjen. Men her lagdes konkret vægt på, at der vurderedes at kunne være et økonomisk incitament i netop dette område til dyrkning af flerårige energiafgrøder. I Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 26. april 2016 i sagen om fredning af områder ved Gl. Lejre og Ledreborg Allé tilkendtes derimod en tillægstakst for arealer omfattet af § 16 på 1500 kr/ha. Samtidig anfører Natur- og Miljøklagenævnet, at der <u>ikke</u> tilkendes tillægstakst for arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 18.
  Miljøstyrelsen er heller ikke bekendt med, at der i andre sager skulle være truffet afgørelser om tilkendelse af halvt grundtaksttillæg indenfor

fortidsmindebeskyttelseslinjen, idet § 18 rummer en klart mere restriktiv bestemmelse end §16. Samlet set er det derfor Miljøstyrelsens opfattelse, at tillægstaksten skal være 1.500 kr. for arealer omfattet af § 16 (søbeskyttelseslinjen) og 0 kr. for arealer omfattet af § 18 (fortidsmindebeskyttelseslinjen)

- Det bemærkes, at der flere steder i budgetoverslaget fejlagtigt henvises til § 18 som hjemmelsgrundlaget for søbeskyttelseslinjen

- Det anføres, at der er tilkendt et grundtakst-tillæg på 6.100 kr./ha for tilplantningsforbud i Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 9. november 2016 om erstatning i anledning af fredning af Bjergene ved Stensballe i Horsens Kommune. Dette er ikke korrekt. Grundtaksttillægget er i denne og i en række andre sager 6.000 kr./ha.

- Halv grundtakst er anført som 1750 kr. Dette skal rettelig være 1800 kr.

- Det anføres, at såfremt lodsejer kan dokumentere en genopdyrkningsret for § 3-arealer, kan der blive tale om erstatning. Denne post er altså meget usikker. Det samme vil gælde, hvis der kan dokumenteres en gødskningshistorik. Efter Miljøstyrelsens opfattelse må forslagets § 3, stk. 3 enten udtages som overflødig, da forholdet reguleres af Naturbeskyttelseslovens § 3 eller omformuleres f.eks. således:

  Arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 må ikke (...) ***–hvis lodsejeren kan dokumentere en lovlig ret til genopdyrkning, gødskning eller sprøjtning, kan dette dog finde sted i det lovlige omfang***

- Miljøstyrelsen må vurdere, at det er forkert, at der beregnes fuld erstatning (tillægstakst) for tilplantningsforbud indenfor eksisterende fredning (102,3 ha), idet der ifølge de i bilag 6 refererede eksisterende fredningsbestemmelser ikke må finde større samlede beplantninger sted uden fredningsnævnets tilladelse. Da der således allerede findes et forbud mod beplantning i den eksisterende fredning, kan der ikke være tale om, at der skal ydes fuld erstatning for et nyt beplantningsforbud.

Miljøstyrelsen vil redegøre nærmere for styrelsens holdning til fredningsforslaget i forbindelse med det offentlige møde, fredningsnævnet afholder om fredningsforslaget.

Med venlig hilsen

Jørgen Heinemeier landinspektør
Tlf. direkte: 7254 4840 - e-mail: johei@mst.dk

Kopi til orientering:

- Fredensborg kommune; likg@fredensborg.dk
- Gribskov kommune; lvhen@gribskov.dk
- Helsingør kommune; awj55@helsingor.dk
- Hillerød kommune; kthl@hillerod.dk

Gribskov Kommunes bemærkninger til budgetoverslag

Modtaget i DN d. 8 oktober 2018

Danmarks Naturfredningsforening 8. oktober 2018
kaare@dn.dk

Budgethøringssvar vedr. forslag om fredning af Esrum Søs omgivelser

Danmarks Naturfredningsforening har den 7. september 2018 fremsendt budgetoverslag for forslag til fredning af Esrum Søs' omgivelse med anmodning om Miljøstyrelsens samt kommunernes bemærkningerne jf. naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 og 6.
Fredningsforslaget omfatter i alt 718 ha. og er beliggende i hhv. Gribskov, Helsingør, Fredensborg og Hillerød Kommuner. Det anslås af fredningsforslagets gennemførelse vil medføre fredningserstatninger på i alt ca. 2.270.000 kr.
Fredningsforslaget § 8, stk. 6 giver mulighed for etablering af ridespor i eget tracé langs stien. Kommunen stiller spørgsmål ved om etablering af ridespor bør tillægges en erstatning udover den erstatning der gives for eksisterende og ny sti, da ridesporet etableres i eget tracé.
For matr.nr. 17 b, Esrumkloster, Esbønderup (løbenummer 15) ønskes 2,36 ha. fredet. Det bemærkes, at i bilag 1 er anført at 0,36 ha. tidligere var fredet. Kommunen beregner arealet til 2,2 ha.
I øvrigt kan kommunen tilslutte sig Miljøstyrelsens bemærkninger af den 4. oktober 2018.
Såfremt der er spørgsmål til kommunens høringssvar, kan jeg kontaktes på email; lvhen@gribskov.dk eller telefon; 72 49 83 28.
Med venlig hilsen

Lise Vølund
Biolog
Center for Teknik og Miljø Natur og Vand

Gribskov Kommune
Rådhusvej 3, 3200 Helsinge
Telefon: 72 49 60 00

Helsingør Kommunes bemærkninger til budgetoverslag

Modtaget i DN d. 4. oktober 2018

Danmarks Naturfredningsforening
Att.: Kaare Tvedergaard Kristensen
Masnedøgade 20
2100 København Ø

HELSINGØR KOMMUNE

Center for By Land og Vand
Natur og Miljø
Prøvestensvej 52
3000 Helsingør

Sagsbehandler
Annemarie Westh Jepsen
Leder af Natur og Miljø
Tlf. 49 28 25 05
AWJ55@helsingor.dk www.helsingor.dk

Helsingør Kommunes bemærkninger til budgethøring vedr. fredningsforslag for Esrum Søs omgivelser

Danmarks Naturfredningsforening har bedt om Helsingør Kommunes bemærkninger til budgettet for ovennævnte fredningsforslag senest d. 8. oktober 2018.

Herunder følger Helsingør Kommunes bemærkninger (med forbehold for senere politisk stillingtagen).

Generelt vedr. fredningsforslaget
Helsingør Kommune finder helt overordnet, at fredningsforslaget, som det ligger i udkast, pålægger kommunen mange forpligtelser, byrder og udgifter. Kommunen vil derfor senere i fredningsforløbet nærmere kommentere på de enkelte punkter i fredningsforslaget.

Budgetoverslaget
Budgetoverslaget har ikke være forelagt for fagudvalg eller byråd, idét materialet efter administrationens opfattelse lider af væsentlige mangler, som gør, at det ikke er egnet til politisk behandling. Dette brev er således udelukkende et teknisk høringssvar med forbehold for efterfølgende politisk behandling, som dog forudsætter, at Danmarks Naturfredningsforening uddyber en række forhold nærmere beskrevet herunder:

Naturstyrelsens rolle
Af fredningsforslagets side 13 fremgår, at Naturstyrelsen i forbindelse med kommunalreformen i 2007, fik overdraget opgaven med realiseringen af søstien. Det forekommer uafklaret, i hvilket omfang Naturstyrelsen er forpligtet til at spille en

rolle i etableringen af en sti rundt om Esrum sø. Helsingør Kommune finder, at dette forhold bør afklares inden man går videre med fredningsforslaget.

Kommunens andel af den samlede erstatning
Der er i budgetforslaget angivet en samlet erstatningssum på knap 2,3 mio kr. Budgettet er er imidlertid opstillet på en måde, der gør det særdeles vanskeligt at vurdere og sammentælle hvilket beløb Helsingør Kommune kan blive pålagt at udbetale i erstatning til de berørte lodsejere inden for kommunegrænsen. Det er således ikke muligt for administrationen at oplyse fagudvalg og byråd om det pågældende beløbs størrelse.

Udgifter til anlæg og vedligeholdelse af sti mv.
Budgettet angiver erstatningsbeløb til lodsejerne for etablering af sti og for forbud mod nedlæggelse af eksisterende stier eller veje. Der angives imidlertid ikke noget beløb for anlægsudgiften af stien i den enkelte kommune. Tilsvarende er der ikke noget overslag over prisen for hegn, stenter, låger, færiste, boardwalks mv. som kommunen kan pålægges at etablere, ligesom der ikke er overslag over den fremtidige driftsudgift for kommunen ift. stiens vedligeholdelse.

Det er i fredningsforslagets §8, stk 1 angivet, at den nøjagtige linjeføring af stien fastlægges af plejemyndigheden (kommunen) efter udtalelse fra lodsejeren. En sådan unøjagtig beskrivelse af, hvor stien skal etableres, gør det efter Helsingør Kommunes opfattelse særdeles vanskeligt at fastlægge den præcise størrelse af erstatningen.

Jf. fredningsforslagets § 7, stk 5, må der ikke deponeres jord inden for fredningen. Dette er efter Helsingør Kommunes opfattelse med til at fordyre anlægsarbejdet væsentligt. Kommunen vurderer umiddelbart, at det kan koste op mod 1000 kr pr. løbende meter at anlægge en sti i 2 meters bredde, når der også skal indregnes bortskaffelse af overskudsjord uden for området.

Da kommunen vil blive pålagt at anlægge stien såfremt fredningsforslaget gennemføres, skal kommunen kunne indregne udgiften i anlægsbudgettet nogle år frem i tiden. Det er ikke muligt med det fremlagte budget. Det er således en væsentlig mangel i det fremsendte materiale, at anlægsudgifterne ikke er belyst nærmere og at kommunen dermed ikke har mulighed for at tage højde for forholdene i budgetlægningen.

Fremtidig pleje
Fredningsforslaget lægger op til, at kommunen som plejemyndighed, sammen med nabokommunerne, pålægges at udarbejde en plejeplan for området, samt efterfølgende at forestå naturplejen i overensstemmelse med plejeplanen. Der er ikke i budgetforslaget angivet udgifter til udarbejdelse og realisering af plejeplanen, hvilket igen betyder, at der ikke kan tages højde for dette i budgetlægningen.

Opsummering vedr. manglende oplysninger i budgetforslaget
I forhold til budgethøringen finder Helsingør Kommune samlet set at:

1. Naturstyrelsens rolle ift. etableringen af søstien bør afklares
2. Der mangler gennemskuelighed vedrørende størrelsen af Helsingør Kommunes andel af den samlede erstatningssum til lodsejerne inden for kommunegrænsen
3. Der mangler oplysninger om Helsingør Kommunes mulige udgifter til anlæg og vedligeholdelse af stiforløb og tilknyttede omkostninger i form af stenter, låger, boardwalks mv.
4. Der mangler oplysninger om Helsingør Kommunes mulige udgifter til udarbejdelse og realisering af plejeplanen

Herved er budgetoverslaget efter kommunens opfattelse mangelfuldt, idet overslaget ikke i tilstrækkelig grad oplyser om de afledte omkostninger (jf. naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5), som påføres Helsingør Kommune.

Jf. *Vejledning om de nye fredningsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven af 5. juni 2004* anbefales det at anvende skemaet i vejledningens bilag 2 ved udarbejdelse af et budgetoverslag ved rejsning af en fredningssag. Den fremsendte budgethøring ses kun delvist at følge vejledningens bilag 2. Helsingør Kommune efterlyser, at budgetoverslaget udarbejdes med skemaet i vejledningens bilag 2 som grundlag, således at anlægsomkostninger, driftsomkostninger, plejeomkostninger og de forskellige typer af erstatninger stilles op på overskuelig og skematisk vis og således, at det er muligt for den enkelte kommune at gennemskue, hvilke udgifter der er forbundet med fredningens eventuelle gennemførelse.

Helsingør Kommune ser frem til at modtage de ovenfor nævnte oplysninger i overskuelig form, således at budgethøringen kan forelægges politisk.

Med venlig hilsen
Annemarie Westh Jepsen
Leder af Natur & Miljø

Fredensborg Kommunes bemærkninger til budgetoverslag

Modtaget i DN d. 8. oktober 2018

Danmarks Naturfredningsforening
Att. Kaare Tvedergaard Kristensen

Sendt digitalt til e-boks

Vand og Natur
Lotte Rye Vind
lorv@fredensborg.dk
telefon 72 56 59 41
Sagsnr. 18/27157
08-10-2018

Fredensborg Kommunes udtalelse vedr. budgetoverslag for fredningsforslag for Esrum Sø's omgivelser

Danmarks Naturfredningsforening har den 7. september 2018 fremsendt forslag til ny fredning af Esrum Sø's omgivelser med I henhold til Fredensborg Kommunes delegationsplan 2018-2021 er det Byrådet, som har den endelige beslutningskompetence i forhold til udtalelser om budgetoverslag for nye fredninger efter indstilling fra fagudvalg og økonomiudvalg.

Det har ikke været muligt at få sagen politisk behandlet indenfor den 4 ugers svarfrist.

Kommunen forbeholder sig derfor mulighed for at afgive et supplerende høringssvar efter politisk stillingstagen til budgetoverslaget. Budgetoverslaget vil blive forelagt for kommunens Plan-, miljø- og klimaudvalg den 6/11, Økonomiudvalget den 19/11 og Byrådet den 26/11.

Fredensborg Kommune skal anmode Danmarks Naturfredningsforening om, at svarfristen forlænges, så Byrådet får mulighed for politisk stillingstagen til budgetoverslaget inden sagen videresendes til Fredningsnævnet. Især da der ikke er tale om en fredning, hvor fredningsinteresserne er akut truet.

Kommunens administration har endvidere følgende kommentarer til fredningsforslag og budgetoverslag:

Fredningsforslag

Generelt pålægger fredningsforslaget, såfremt fredningen gennemføres, kommunen betydelige udgifter og forpligtelser i forhold til anlæg af sti, udarbejdelse af plejeplan samt fremtidig vedligeholdelse af sti og naturpleje.

FRIKOMMUNE
-FRISAT OFFENTLIG SEKTOR

104822601

Kommunen vil senere i fredningsforløbet, når fredningsforslaget er rejst og efter afholdelse af offentligt møde fremsende uddybende bemærkninger til fredningsforslagets indhold og bestemmelser.

Budgetoverslag

Kommunen vurderer, at budgetoverslagets beregninger for erstatningsgodtgørelse er i overensstemmelse med gældende praksis for erstatningsudbetalinger i fredningssager.

Kommunen finder imidlertid, at budgetoverslaget ikke gør det muligt at vurdere kommunens omkostninger til realisering af fredningen og de fremtidige afledte økonomiske byrder til anlæg af sti, udarbejdelse af plejeplan og fremtidig vedligeholdelse af sti og naturpleje.

Budgetoverslaget indeholder ikke en opgørelse af den faktiske erstatningsgodtgørelse for de enkelte kommuner, men kun en samlet erstatning for den samlede fredning. Da der er væsentlig forskel i inddragelse af nye arealer, anlæg, naturpleje mm. mellem de 4 kommuner, bør erstatningsgodtgørelsen specificeres for de fire kommuner.

Budgetoverslaget indeholder ikke overslag for udgifter til anlæg af ny sti, boardwalks, bortkørsel jord, opsætning af skilte, bomme, hegn mm, udarbejdelse af plejeplaner og overslag for fremtidig vedligeholdelse af sti og naturpleje.

Det fremgår af Vejledning om de nye fredningsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven af 5. juni 2004, at det anbefales at anvende skemaet i vejledningens bilag 2 ved udarbejdelse af et budgetoverslag ved rejsning af en fredningssag.

Det fremsendte budgetoverslag følger kun delvis vejledningens bilag 2. Kommunen finder, at budgetoverslaget bør udarbejdes efter bilag 2, således at anlægsomkostninger, driftsomkostninger, plejeomkostninger fremstår overskueligt og skematisk, så den enkelte kommune kan se hvilke udgifter fredningens realisering indebærer.

Det fremgår af "Vejledning om de nye fredningsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven af 5. juni 2004", side 4, at indførelsen af krav om udarbejdelse af budgetoverslag for alle fredninger skal bidrage til at skabe et bedre overblik over omkostningerne, knyttet til fredningsindsatsen i de enkelte år.

Det er ikke muligt for kommunen ud fra det fremsendte budgetoverslag, at vurdere omkostninger til realisering af fredningsforslaget. Kommunen betragter derfor budgetoverslaget som mangelfuldt, da det ikke indeholder oplysninger om de forventede afledte omkostninger, jf.
naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5.

Kommunen imødeser de manglende oplysninger – gerne inden den politiske behandling.

Venlig hilsen

Lotte Rye Vind
Biolog
Center for Byudvikling, Miljø og Erhverv

Bilag 4 – Natura 2000

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandler: Kaare Tvedergaard Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

Natura 2000 område nr. 133 "Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov"

Natura 2000 er en samlet betegnelse for et netværk af beskyttede naturtyper i EU. Natura 2000 område nr. 133 "Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov" består af hhv. Habitatområde H190 "Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov", H117 ”Gribskov” og Fuglebeskyttelsesområde F108 "Gribskov".

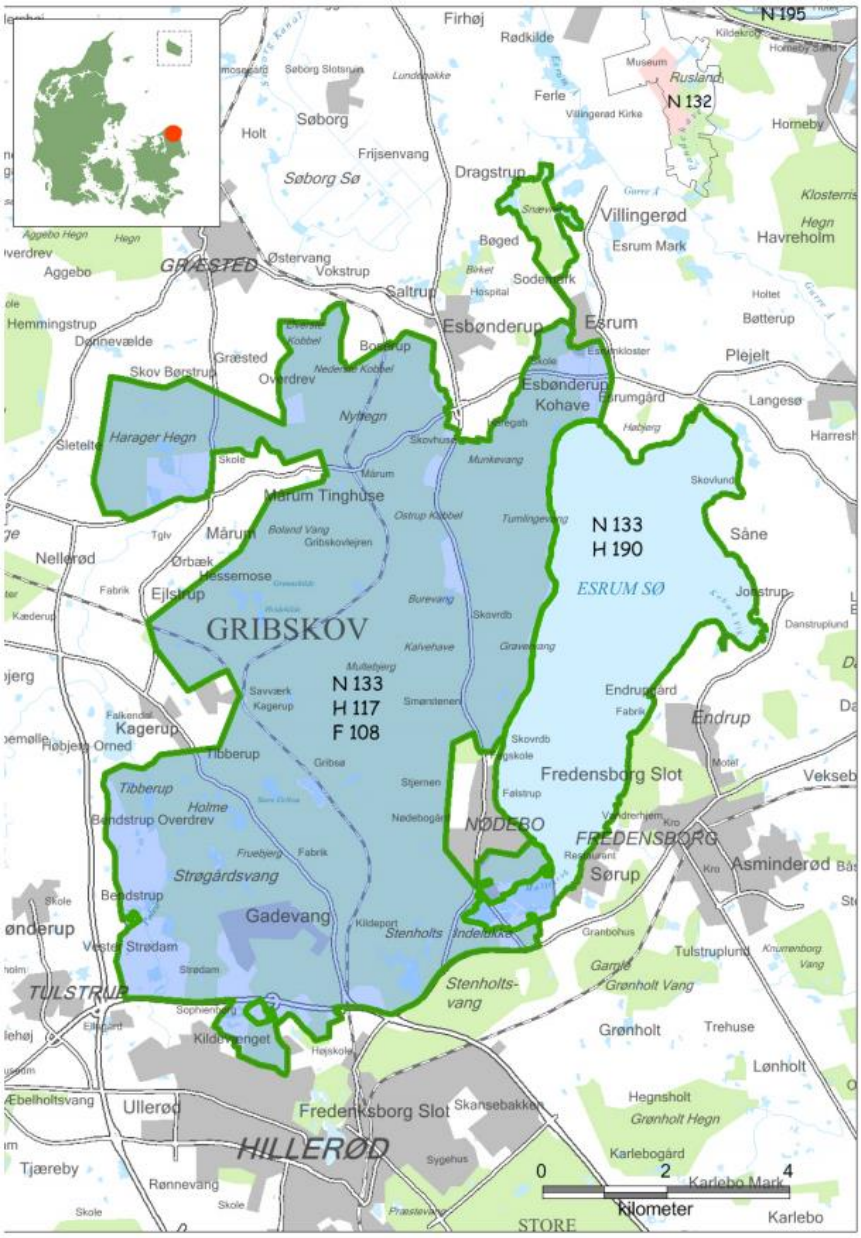

Natura 2000-området består af habitatområde H117 og H190 (grøn afgrænsning) og fuglebeskyttelsesområde F108 (blå toning).

Udpegningsgrundlaget
De naturtyper og arter, et Natura 2000 området er udpeget for at beskytte, udgør områdets udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget for de enkelte habitat- og fuglebeskyttelsesområder og placering af habitatnaturtyperne, i Natura 2000 område nr. 133, fremgår af tabel 1-4.

Udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 117:

Naturtyper:

- Søbred med småurter (3130)
- Kransnålalge-sø (3140)
- Næringsrig sø (3150)
- Brunvandet sø (3160)
- Vandløb (3260)
- Kalkoverdrev* (6210)
- Surt overdrev* (6230)
- Tidvis våd eng (6410)
- Urtebræmme (6430)
- Højmose* (7110)
- Hængesæk (7140)
- Kildevæld* (7220)
- Rigkær (7230)
- Bøg på mor (9110)
- Bøg på muld (9130)
- Ege-blandskov (9160)
- Stilkege-krat (9190)
- Skovbevokset tørvemose* (91D0)
- Elle- og askeskov* (91E0)

Arter:

- Skæv vindelsnegl (1014)
- Sumpvindelsnegl (1016)
- Stor kærguldsmed (1042)
- Bæklampret (1096)
- Stor vandsalamander (1166)
- Grøn buxbaumia (1386)

Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype.

Tabel 1. Udpegningsgrundlag for habitatområde nr. 117.

Udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 190:

Naturtyper:

- Kransnålalge-sø (3140)
- Næringsrig sø (3150)
- Brunvandet sø (3160)
- Vandløb (3260)
- Surt overdrev* (6230)
- Urtebræmme (6430)
- Kildevæld* (7220)
- Rigkær (7230)
- Bøg på mor (9110)
- Bøg på muld (9130)
- Ege-blandskov (9160)
- Elle- og askeskov* (91E0)

Arter:

- Sumpvindelsnegl (1016)
- Bæklampret (1096)
- Flodlampret (1099)
- Stor vandsalamander (1166)

Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype.

Tabel 2. Udpegningsgrundlag for habitatområde nr. 190.

Udpegningsgrundlaget for Fuglebeskyttelsesområde 108:

- hvepsevåge (Y)
- rød glente (Y)
- fiskeørn (Y)
- plettet rørvagtel (Y)
- isfugl (Y)
- sortspætte (Y)
- rødrygget tornskade (Y)

Y = ynglefugl

Tabel 3. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområde 108.

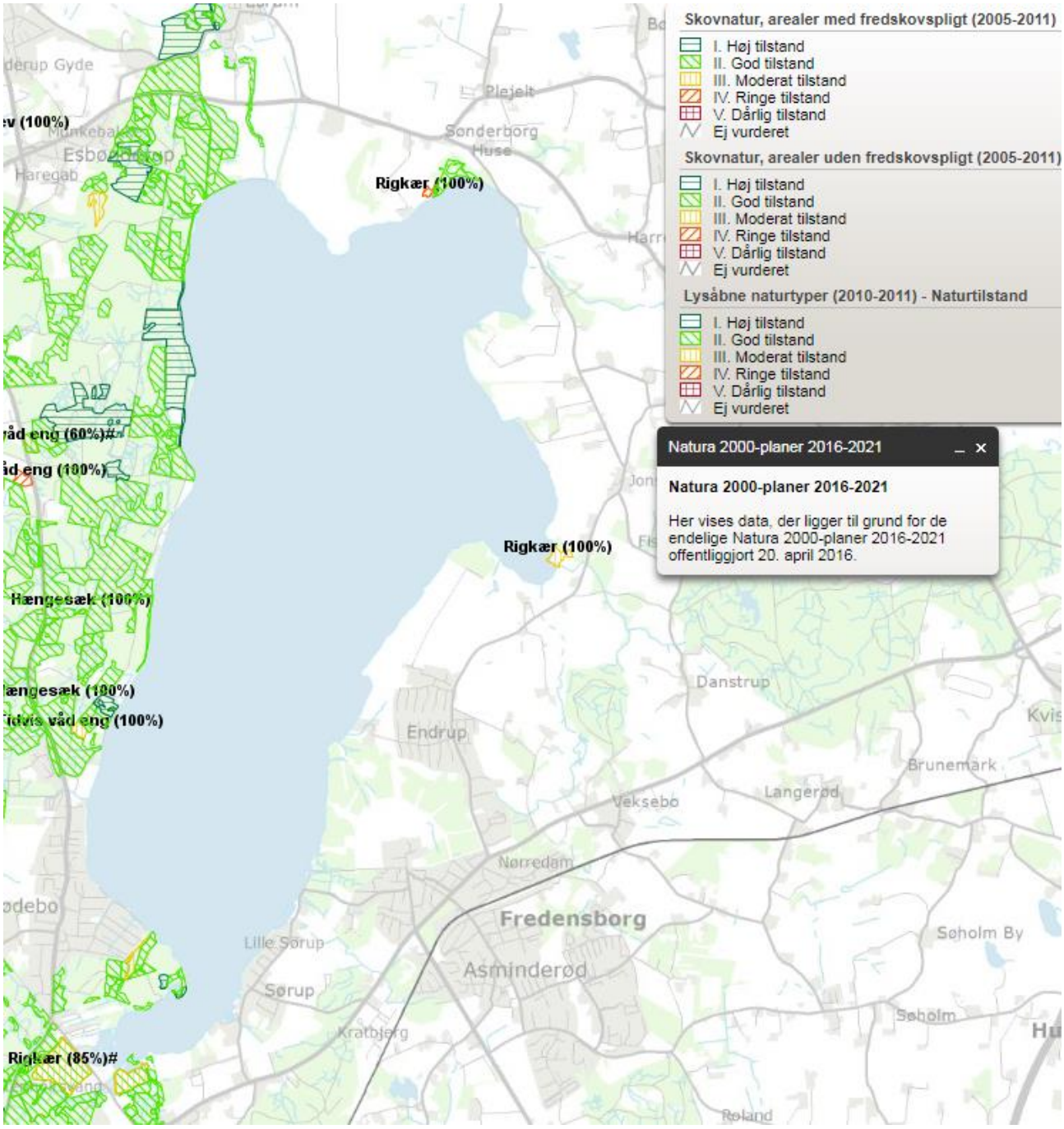

Tabel 4. Placering af habitatnaturtyperne v. Esrum Sø

Basisanalysen
Før der kan udarbejdes en forvaltningsplan for et Natura 200 område skal der foretages en basisanalyse, som skal indeholde følgende:

- Kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter, som områderne er udpeget for.
- Vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.
- Et resumé, som på kortbilag angiver beliggenheden af de kortlagte arealer og tilstanden.

Basisanalysen fokuserer på Natura 2000-forpligtelser og dermed på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte. Basisanalysen er således grundlaget for målfastsættelse og indsatsprogram i den efterfølgende Natura 2000 plan.
Basisanalysen for Natura 2000 område 133 identificerer en række negative påvirkninger/trusler i området. Det drejer sig om tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, direkte påvirkning fra landbrugsdrift, forekomst af invasive arter samt forstyrrelse af fugle.

Natura 2000 planerne
På baggrund af basisanalysen har Miljøstyrelsen udarbejdet en Natura 2000-plan for området: *"Natura 2000-plan 2016-2021 Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov Natura 2000-område nr. 133 Fuglebeskyttelsesområde F108, Habitatområde H117, Habitatområde H190".*
Planen beskriver målene for beskyttelsesområdet og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021.
Det overordnede mål for området er:

- Områdets naturtyper indgår i vidt omfang i et stort sammenhængende naturområde præget af især store arealer af sø- og skovnaturtyper. Arealerne af bøg på muld, bøg på mor og egeblandskov er af nationalt betydelig størrelse.
- Arealet af de enkelte naturtyper og de enkelte arters levesteder sikres som minimum opretholdt, idet skovbevokset tørvemose dog kan reduceres, hvis det bidrager til at genoprette hængesæk eller højmose.
- Områdets sø- og vandløbsnaturtyper sikres en gunstig bevaringstilstand. Sønaturtypernes tilstand medvirker desuden til at sikre egnede ynglesteder for den truede stor kærguldsmed.
- Alle terrestriske naturtyper sikres god-høj naturtilstand i det omfang, de naturgivne forhold gør det muligt. Det prioriteres desuden, at kildevæld er lysåbne, med mindre en beskygget tilstand skyldes en ældre bevoksning af træer.
- Der sikres tilstrækkeligt store og velegnede levesteder for arterne. For sortspætte og grøn buxbaumia sikres det særligt, at der bevares eller om nødvendigt genoprettes egnede levesteder, som kontinuerligt sikrer forekomsternes robusthed mod forandringer.
- Områdets økologiske integritet vil være sikret i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne samt et fortsat væsentligt indhold af ældre løv- såvel som nåleskov med større stykker liggende dødt ved.

Indsatsen i planen fokuserer på:

- Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2010 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura

2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer i det omfang en eventuel indsats i 1. planperiode løftes af vandplanen.

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), kildevæld (7220) og rigkær (7230). Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Der sikres god vandkvalitet og fri passage i vandløb i det omfang, en eventuel indsats i 1. planperiode løftes af vandplanen.
- Skovnaturtyperne sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigelsen, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- Der sikres velegnede levesteder for skæv vindelsnegl, stor vandsalamander og grøn buxbaumia samt for ynglende rødrygget tornskade.
- Invasive arter som rød hestehov og sildig gyldenris bekæmpes og deres spredning skal forebygges. Dette omfatter indenfor de lysåbne naturtyper tillige arten rødgran, der overfor disse naturtyper har en lignende virkning.

<u>Handleplan</u>
Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres.

Ud fra Natura 2000-planen har kommunerne således udarbejdet en handleplan for Natura 2000 området: *"Natura 2000-handleplan 2016–2021, Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov"*
Denne handleplan er udarbejdet af Fredensborg, Gribskov, Helsingør og Hillerød kommuner i dialog med Naturstyrelsen Nordsjælland.
Natura 2000 handleplanen vurderer der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag, se tabel 4:

Tabel 4. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne opgjort pr. kommune og samlet*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats***	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst	Fre: 0,1 ha	Hil: op til 0,5 ha	Op til 2,3 ha
		Hel: 1,1 ha	Gri: op til 0,6 ha	
	Græsning eller høslæt	Hil: 20,9 ha	Fre: op til 0,1 ha	Op til 32,4 ha
			Gri: op til 7 ha	
			Hel: op til 1,7 ha	
			Hil: op til 2,7 ha	
Skovnaturtyper uden fredskovspligt*	Skovnaturtypebevarende drift og pleje		Gri: op til 6,7 ha	Op til 13,3 ha
			Hel: op til 4,4 ha	
			Hil: op til 2,2 ha	
	Urørt skov			
	Forbedring af hydrologi			
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Se naturhandleplan for første planperiode		
	Urørt skov			
	Forbedring af hydrologi			
Sammenbinding af naturtyper	Rigkær		Hil: Op til 3,4 ha	Op til 3,4 ha

Fre: Fredensborg Kommune; Gri: Gribskov Kommune; Hel: Helsingør Kommune; Hil: Hillerød Kommune.
* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.
** Indsatsen videreføres fra sidste planperiode da de vedtagende skovhandleplaner gælder i 12 år, dvs. perioden 2010-2021.
***Gribskov Kommune: fortsætte dialog om eventuelt behov for hjælp til høslæt og græsning, samt facilitere søgning af tilskudsordninger fra NaturErhvervstyrelsen til hegn og drikkevand mv. efter behov.

Natura 2000-skovhandleplaner

Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige Natura 2000 arealer varetages af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplanerne udstikker rammerne for beskyttelsen af skovene i Natura 2000-områderne. Målet er at beskytte de særligt udpegede arter og naturtyper, der findes i skovene. Der er til formålet udarbejdet *"Natura 2000-handleplan for Gribskov, Esrum Sø og Snævret Skov"*

Naturstyrelsen udarbejder plejeplan for styrelsens egne arealer. Den enkelte private skovejer har ikke pligt til aktivt at følge af Natura 2000 handleplanerne. Som privatskovejer i et Natura 2000-område har man dog pligt til at informere myndighederne, såfremt man påtænker at iværksætte visse aktiviteter i skoven. Miljøstyrelsen skal så vurdere om den ansøgte aktivitet er i strid med handleplanen.

Bilag 5 – Notat om stiens forslåede placering

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandler: Kaare Tvedergaard Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

Placeringen af det foreslåede stiforløb er foretaget på baggrund af en lang række konkrete overvejelser. Dette bilag har til formål at redegøre for den afvejning, der ligger til grund for den foreslåede placering.
Esrum sø er Danmarks næststørste sø og samtidig den mest vandrige i hele landet. Offentlighedens mulighed for at opleve søen er dog primært begrænset til de offentligt ejede arealer i Gribskov. Nord og øst for Esrum Sø er det kun muligt at opleve søen, naturen og landskabet fra de omkringliggende offentlige og private veje. Området har ikke kun lokal, men også regional og national, rekreativ betydning. DN vurderer således, at der er et stort behov for at øge offentlighedens adgangsmuligheder i dette smukke landskab ved Danmarks næststørste sø.

På baggrund af et borgermøde, afholdt af DN d. 11. maj 2017, har flere lodsejere henvendt sig med spørgsmål og kommentarer til fredningsudspillet, samt alternative forslag til placering og udformning af stien. Disse henvendelser har indgået i den samlede afvejning af stiens forslåede placering. Et gennemgående tema i henvendelserne er en bekymring for, at stien vil medføre gener for de lokale lodsejere. Der er en frygt for, at stiens brugere vil forstyrre, støje og efterlade skrald i området. Endeligt vækker cyklisterne, i særdeleshed mountainbaikerene, stor bekymring.

Det pointeres, at naturbeskyttelse vægtes højere end benyttelse i forhold til stiens placering. Hvor stiens tracé krydser natur, er det derfor en forudsætning, at der i anlægsfasen sikres en tilpasning af stien sådan, at naturtyper og arter ikke lider skade. Det skal i den forbindelse bemærkes, at det daværende Fredensborg Amt, i forbindelse med det tidligere stiprojekt, vurderede, at det foreslåede stiforløb ikke ville medføre forringelser af de naturtyper og levesteder, der danner udpegningsgrundlag for Natura 2000 området. Dertil var der i projektfasen givet dispensation til etablering af stien gennem visse § 3 naturtyper.
DN har, i forhold til den foreslåede sti, foretaget en afvejning af på den ene side den øgede adgang til naturen og landskabet og på den anden side de konsekvenser en sådan sti vil få for naturen og grundejerne. Stien foreslås derfor etableret som en rekreativ sti, hvor brugernes oplevelse af natur, kultur og landskab prioriteres højt, og hvor hensynet til naturen og hver enkelt grundejer er tungtvejende. På strækninger, hvor stien passerer private boliger, er den så vidt muligt placeret, hvor terræn, driftsbygninger eller beplantning begrænser udsynet til stien.

For at imødegå bekymringerne omkring øget forstyrrelse foreslås det, at cykling forbydes på det nye stiforløb. På den nye sti vil således kun være tilladt færdsel til fods. Dette vil dels give mindre færdsel i området og samtidig sikre, at færdslen er ”stille og rolig”. Derudover er den forslåede sti nedskaleret i forhold til det tidligere projekt. Hvor Fredensborg Amt og Naturstyrelsen projekterede en stibredde på 4 meter, foreslår fredningsrejser nu en stibredde på kun 2 meter.

Endeligt skal det bemærkes, at der i hhv. kommuneplanerne og fingerplanen er udpeget et samlet stiforløb omkring Esrum Sø. Stien foreslås placeret i overensstemmelse hermed og understøtter således den offentlige planlægning. Dertil er der lagt stor vægt på, at den nye sti forbinder eksisterende veje og indgår i det samlede overordnede stisystem i regionen. Der er således kun tale om etablering af 8,8 km ny sti. Resten af stiforløbet anlægges på eksisterende veje og stier.

Stiens forløb

Det forslåede stiforløb vil i nedenstående blive mere detaljeret gennemgået for hver kommune - og sammenholdt med forslag til alternative stiforløb.

Gribskov Kommune

Strækningen mellem Gribskov og Eskehoved:

Stien følger fra Gribskov den eksisterende markvej til Esrum Kanal, se kort 1. Herfra krydser den kanalen via eksisterende overgang ved ejendommen Sølyst. Ved Esrum Kanals udmunding til søen er der forbindelse til en offentlig sti langs kanalen mod nord til Snævret skov. Fra Sølyst foreslås stien placeret over eksisterende mark til højdedraget ved Høbjerg. Herfra fortsætter stien af eksisterende markvej mod øst.

Af historiske kort fremgår det, at der tidligere har været vejadgang mellem Sølyst og Esrum Gård. Før udgravningen af Esrum Kanal og forlægningen af Esrum Å har der på dette sted været et naturligt vadested, hvor man kunne komme over åen. Den forslåede sti vil genskabe denne historiske forbindelse.

Den forslåede rute vil derudover give offentligheden mulighed for at opleve den smukke udsigt over søen i en højde af ca. 25 m. Man kan her opleve forskellen på de to istidslandskaber, som er placeret på hver sin side af Esrum Sø - og på en klar dag kan man se helt til Møllekrogen. Nærmeste beboelsesejendom er Esrum Gård (lb. nr. 15), der ligger ca. 630 m fra den forslåede sti. DN vurderer, at med den forslåede placering vil stien være meget lidt synlig fra Esrum Gård.

Overvejelser om alternativt stiføring:

Flere lodsejere gav i den tidligere projektfase, tilbage i 2007, et alternative bud på stiføring. Fra ejendommen Sølyst kan anvendes eksisterende sti langs Esrum Kanal mod nord til Frederiksværksvej. Herfra skulle stien følge Frederiksværksvej mod øst til Harreshøjvej. En sådan placering vil ifølge lodsejer være mindre til gene for landbrugsdriften og ikke i samme grad genere privatlivets fred.

Der er fra fredningsrejsers side tale om en rekreativ sti, hvor brugernes oplevelse af især landskab og Esrum Sø prioriteres højt. Dette er den primære årsag til, at stiforløbet her lægges ude i terrænet langs søen og ikke på kommuneveje i baglandet. En sti langs Frederiksværksvej vil således ikke være i overensstemmelse med intentionerne i stiforløbet. Formålet med den forslåede sti er ikke at transportere personer hurtigst muligt fra A til B, men derimod at give offentligheden mulighed for at opleve landskabet og naturen på en stille og rolig måde.

Dansk Ornitologisk Forening (DOF) har overfor DN anbefalet at rykke linjeføringen på stien 200 meter mod nord, for på den måde at mindske forstyrrelse af fuglelivet på søen. DN er villig til at indgå i forhandling om dette undervejs i fredningsprocessen.

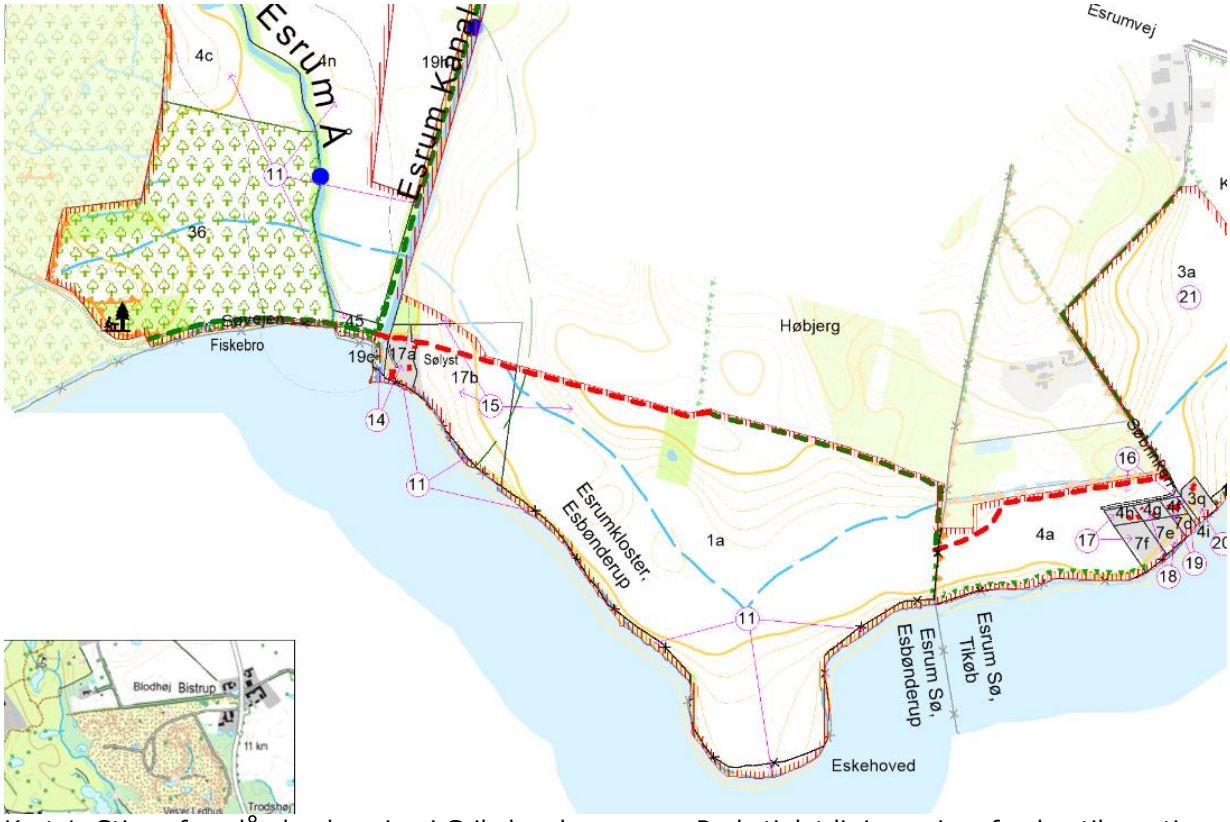

Kort 1. Stiens foreslåede placering i Gribskov kommune. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

Helsingør Kommune

<u>Strækningen mellem Eskehoved og Esrum Søvej</u>

Stien følger fra kommunegrænsen matrikelskel til eksisterende grusvej (Søbrinken), se kort 2. På kommunegrænsen ligger et beskyttet stendige, og gennembrud kræver således dispensation. Stien er placeret på en strækning, hvor diget i forvejen er nedbrudt.
Stien passerer ejendommen Søbrinken nr. 4 (lb. nr. 16) i en afstand af ca. 150 m. Stien er placeret ved matrikelskel, da der her er en naturlig landskabelig afgrænsning - i form af et dige samt beplantning, der skærmer i forhold til udsynet fra Søbrinken nr. 4 (lb. nr. 16). Terrænforskelen fra stien til Søbrinken 4 (lb. nr. 16) er ca. 10 m, hvilket medvirker til at begrænse indblikket til ejendommen. Stien passer efterfølgende fire sommerhuse på hhv. Søbrinken nr. 7, 5, 3 og 1 (lb. nr. 17, 18, 19 og 20). Stien er her placeret så langt fra ejendommene som muligt.
Stien følger herefter Søbrinken til syd for Sønderborggård. På denne strækning er en rigtig god udsigt over søen og landskabet mod sydøst.
Fra Sønderborggård går stien mod syd i markskel til Klemsbjerg, hvor den bevæger sig mod øst i kanten af det lavtliggende naturområde med elle-askesump.
Nærmeste beboelse er Harreshøjvej nr. 83 (uden for fredningen), der ligger ca. 110 m fra stien. For at mindske indsynet til ejendommen foreslås det, at stien placeres i skovbrynet.

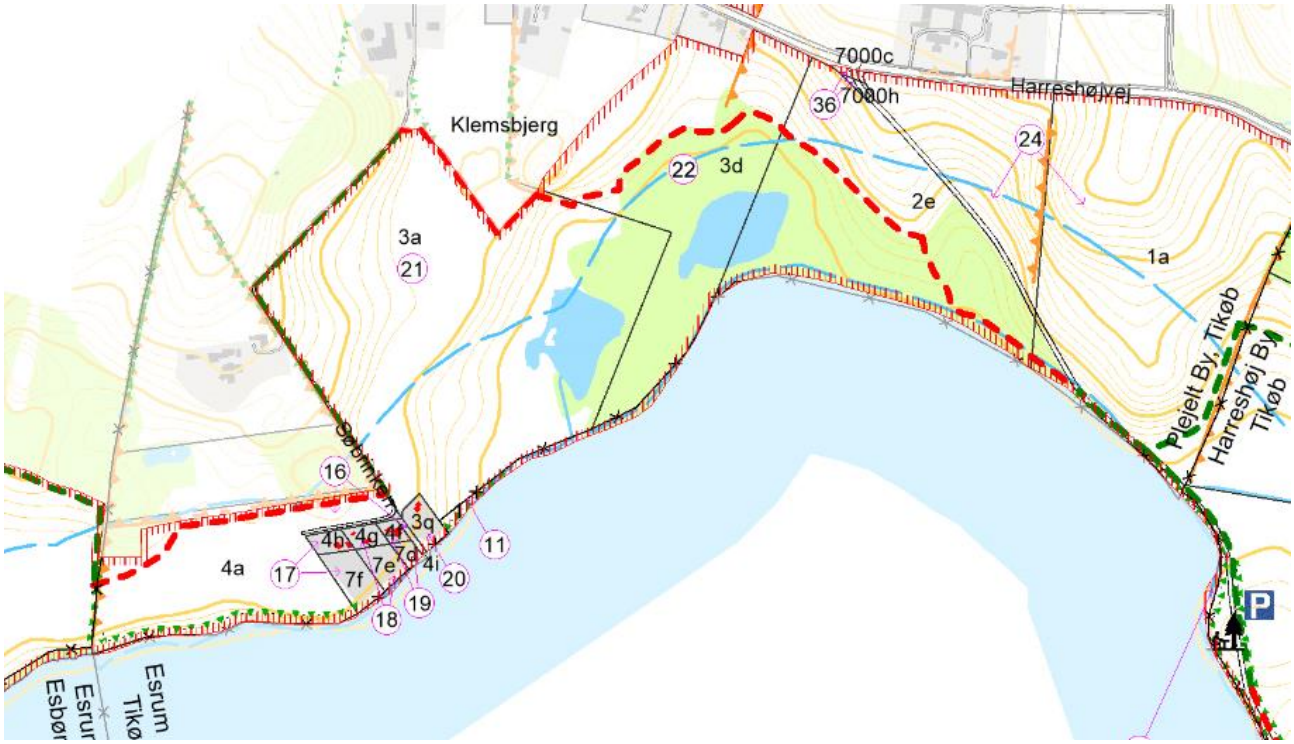

Kort 2. Stiens placering i Helsingør Kommune – Strækningen mellem Eskehoved og Esrum Søvej. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

<u>Strækningen mellem Esrum Søvej og Birkedalen</u>

Stien følger Esrum Søvej til badestedet, se kort 3. Der findes på denne strækning ingen alternative placeringer, da området på begge sider af vejen er meget vådt. De trafikale forhold på strækningen er desværre ikke fordelagtigt for fodgængere. Vejen er smal, og de mange sving giver dårlig udsyn for trafikanterne. Det vil således være hensigtsmæssigt at foretage trafiksanering som f.eks. vejbump, chikaner eller anden belægning på vejen. Ved badestedet er der forbindelse til en offentlig sti mod Harreshøjvej. Badestedet er derudover et i forvejen velbesøgt rekreativt område, hvor offentligheden kan bade og nyde Esrum Sø tæt på.

Fra badestedet går stien i vejens østlige rabat til Kirkestien. På strækningen skal ryddes en række træer inden stien etableres. Stien følger kirkestien ca. 150 m og drejer derefter sydøst og følger kanten mellem marken og søen.

Stien bevæger sig fra søen op gennem en skovbevokset erosionskløft, der når helt op til Tikøb. Denne strækning giver stiens brugere et godt indtryk af dødislandskabet på tæt hold. Stien drejer herefter mod øst af ved en tidligere mølledam via eksisterende markvej, som den følger til Esrum Søvej. Stien går herfra langs vejen mod syd, inden den skråner op til markvejen på højdedraget.

Stien følger markvejen til den slår et sving mod vest. På denne strækning befinder man sig højt i terrænet og kan opleve landskabets former samtidig med, at man har et udsyn til Esrum Sø. Herefter fortsætter stien mod syd over marken til den møder eksisterende markvej ved ejendommen Sølyst (lb. nr. 37). Her skal stien gennembryde et dige. Nærmeste ejendom på denne strækning er ejendommen Sølyst (lb. nr. 37). Stien er ca. 170 m. fra beboelsesejendommen. Indsynet til ejendommen er stærkt begrænset af hhv. læhegn og driftsbygninger.

Stiens forløb syd for Skovlund er placeret under specifik hensyntagen til havørnens ynglepotentiale. Der har tidligere været optræk til, at havørne ville bygge rede i et gammelt skovparti nær søen. I 2007 blev et ørnepar gentagne gange observeret flyvende med redemateriale til området. Stien bevæger sig derfor først ned mod søen ved matr. nr. 1a. Stien holder således en afstand på min 300 m til det potentielle yngleområde.

Stien følger herfra eksisterende grusvej mod vest og derefter søbredden til Birkedalen. Stien følger så Birkedalen til den slår et knæk mod nordøst.

Overvejelser om alternativ stiføring:
I det tidligere Esrum Søsti projekt, fulgte stien Esrum Søvej fra badestedet op forbi ejendommen Skovlund (lb. nr. 27).
Efter DN's borgermøde d. 11. maj 2017 er der indkommet forslag til et alternativt stiforløb. Forslaget går i sin helhed ud på i større grad at anvende eksisterende offentlige veje. Argumentationen herfor er, at det vil mindske generne for lodsejere og give en bedre landskabelig oplevelse.
DOF har anbefalet, at stien ikke etableres nær den lille sø nær Skovlund, da det vil forstyrre søens funktion som raste- og yngleområde for en række andefugle.
Fredningsrejser vurderer, at den valgte placering giver offentligheden den mest varierede landskabs- og naturoplevelse. Stien giver både tæthed til søen ved badestedet og Birkedalen, en oplevelse af istidslandskabet ved erosionskløften samt udsigt over landskab og Esrum Sø fra højdedraget.
Anvendelse af Esrum Søvej på strækningen omkring Skovlund er i princippet en god idé. Men fredningsrejser anser ikke dette alternativ tilrådelig pga. de trafikale forhold. Vejen er smal, bakket og med mange sving. Det giver dårlige udsigtsforhold for trafikanterne og er til fare for især cyklister og fodgængere. Ved den forslåede placering undgår stiens brugere de dårlige trafikale forhold på Esrum Søvej.

Kort 3. Stiens placering i Helsingør Kommune. Strækningen mellem Esrum Søvej og Birkedalen. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

<u>Strækningen mellem Birkedalen og Kobæk Vig</u>
Stien er på denne strækning placeret med fokus på nærhed til Esrum Sø. Fra Birkedalen er desuden forbindelse til eksisterende sti mod øst. Stien passerer Fredensborgvej nr. 60 (lb. 56 nr.) i en afstand af ca. 150 m. Stien er derfor placeret lavt i terrænet for at mindske indsynet til ejendommen. Stien passerer et, efter naturbeskyttelseslovens § 3, beskyttet mose- og engområde. Frederiksborg Amt gav i 2006 dispensation til en sti på denne placering. Stien skal her anlægges på en sådan måde, at naturtyperne ikke lider skade.

<u>Overvejelser om alternativ stiføring</u>

DN har efter borgermødet d. 11. maj 2017 modtaget et forslag til et alternativt stiforløb. Forslaget går i sin helhed ud på i større grad at anvende eksisterende offentlige veje. Argumentationen herfor er, at det vil mindske generne for lodsejere og give en bedre landskabelig oplevelse.
På denne strækning foreslås det overfor DN, at stien følger Esrum Søvej, gennem Jonstrup, mod syd af Fiskedamsvej til Danstrup Hegn og derefter af Danstrupvej til Frederiksborgvej. Fredningsrejser medgiver, at der omkring Jonstrup er flere gode udsigtspunkter.
En anden henvendelse omhandler et støttepunkt til friluftsliv, som er foreslået på Birkedalen. Både DOF og beboerne på Birkedalen er bekymrede for støjgener og isfuglens ynglemuligheder i nærheden. Støttepunktet er, som følge heraf, udgået af fredningsforlaget.

Kort 4. Stiens placering i Helsingør Kommune – Strækningen mellem Birkedalen og Kobæk Vig. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

Fredensborg Kommune

<u>Strækningen mellem Kobæk Vig og Fredensborg Slot</u>
Stien krydser Fredensborgvej lige syd for Kobæk bro. Herefter går den langs vejen til ejendommen Grønbækhus (lb. nr. 62). På denne strækning skal læhegnet øst for vejen fjernes i forbindelse med etablering af stien.
Stien krydser Fredensborgvej ved Grønbækhus (lb.nr. 62) og går sydvest, langs vejen, til beplantningen ved Endrupvej 39. Herefter går stien mod nord langs læhegn til eksisterende grusvej ved Søbakkehus. Hvor eksisterende grusvej går mod nord, fortsætter stien mod vest over til eksisterende markvej på matr. nr. 6h Endrup By, Asminderød. På denne strækning krydser stien en grøft og et § 3 beskyttet engområde. Stien skal her anlægges på en sådan måde, at naturtyperne ikke lider skade.
Stien følger herfra eksisterende grussti mod nordvest og går herfra langs søbredden til Fredensborg Søpark. På denne strækning får offentligheden mulighed for at opleve Esrum Sø på nært hold. I Fredensborg Søpark følger stien det eksisterende stisystem. På denne strækning passerer brugerne udsigtskilen mellem Esrum Sø og Fredensborg Slot.
Mod syd er der adgang til fods gennem Fredensborg Slotspark og Sørup til Møllekrogen.

<u>Overvejelser om alternativ stiføring</u>
Ved Endrupvej 39 kan anvendes eksisterende grusvej mod Søbakkehus (lb. nr. 42). Denne placering vurderes dog at ligge for tæt på beboelsesejendommen og give for store gener for ejerne af Søbakkehus.
DN har modtaget en henvendelse fra en lodsejer, der udtrykker bekymring for, hvordan den øgede færdsel i området vil påvirke råvildtet. DN medgiver, at en øget færdsel vil medføre mere forstyrrelse for råvildtet. Råvildtet er dog meget mobilt og skønnes at have rigeligt flugtskjul i området. Råvildtet trives i det åbne landskab på trods af forstyrrelser, og bestanden er på landsplan større end nogensinde før. Erfaringer viser derudover, at råvildtet tilvænner sig etablerede stier og veje. Endeligt vil færdsel på de nye stier kun være tilladt til fods.

Kort 5. Stiens placering i Fredensborg Kommune – Strækningen mellem Kobæk Vig og Fredensborg Slot. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

<u>Strækningen mellem Sørupvej og Bramaholm Skov:</u>

Stien er fra Sørupvej placeret på Møllevangen, som er eksisterende grusvej. For enden af Møllevangen går en stikvej ned til Esrum Sø. Stikvejen er placeret i eksisterende fredning på eksisterende trampesti. Her er udsigt til Esrum Sø mod nord og brugeren få mulighed for at komme tæt på søen.

Stien bevæger sig fra Møllevangen mod syd til Søgårds (lb. nr. 77) indkørsel. Stiens placering, øst for hækken, giver brugeren en oplevelse af det åbne landskab ud mod Hillerødvejen.
Stien går herefter mod vest på matr. nr. 31 og 26 Sørup By, Grønholt. Stien er placeret syd for matrikelgrænsen for at give størst mulig privatliv til ejeren af Søgård (lb. nr. 77).
Omkring 60 m. inde på matr. nr. 31 bevæger stien sig over et stendige ind i skoven på mart.nr. 3g Sørup By, Grønholt. På den måde holdes generne fra offentlighedens færden på et minimum for ejeren af Hillerødvej 90 (lb. nr. 76). Samtidig starter nu en anderledes oplevelse for stiens brugere, da man her bevæger sig ind i skoven.
Stien bevæger sig nu mod nord i skoven. Stien er så vidt muligt placeret øst for Natura 2000 nr. 133. Stien bevæger sig derefter mod vest og forbindes med eksisterende sti i Bramaholm Skov. På denne strækning går stien gennem habitatnaturtypen Elle og askeskov. Stien skal her

placeres under hensyntagen til skovnaturtypen. Stiens foreslås placeret på de højeste og tørreste områder, hvor det mest fordelagtigt i forhold til anlæg- og vedligehold.

Overvejelser om alternativt stiføring:
Der er tidligere i processen arbejdet med et stiforløb, der fra Møllevangen var placeret langs søen, nord for ejendommen Søgård (lb. nr. 77). En placering her vil give brugeren en tæt relation til Esrum Sø og samtidig følge et historisk stiforløb mellem Sørup og Stenholt Mølle. Dette stiforløb er dog ændret på baggrund af henvendelse fra lodsejer. En sti på denne placering vil ifølge lodsejer forstyrre privatlivets fred i usædvanlig høj grad. Dertil har DOF gjort opmærksom på, at stien på denne strækning vil forstyrre de rastende andefugle i fuglereservatet.

DOF fraråder desuden en ny sti i Bramaholm Skov, som de mener, vil forstyrre fuglelivet. Det skal i den forbindelse bemærkes, at der i forvejen er stier i skoven, og at den nye sti er placeret således, at den sydlige og mest centrale del af Bramaholm Skov fortsat er uforstyrret. Alternativet til en placering i Bramaholm Skov er, at stien følger Hillerødvejen. Denne placering er ikke forenelig med stiens formål, og anses derfor ikke som en brugbar løsning fra DN's side.

Kort 6. Stiens placering på strækningen mellem Sørupvej og Bramaholm Skov og mellem Bramaholm Skov og Nødebovej. Rød stiplet linje angiver forslag til ny sti, og grøn stiplet angiver forslag til bevarelse af eksisterende sti. Der henvises i øvrigt til fredningsforslagets kortbilag 1 – fredningskortet - som kortudsnittet stammer fra.

Hillerød Kommune

<u>Strækningen mellem Bramaholm Skov og Nødebovej</u>
I Bramaholm Skov foreslås et mindre stykke ny sti etableret tæt på kommunegrænsen, se kort 6. Fra Bramaholm Skov til Stenholtsvang foreslås stien at følge eksisterende sti. Fra Stenholtsvang mod Nødebo foreslås det at stien placeres langs Stenholtsvej.
På denne strækning er der mulighed for at opleve kulturhistorien omkring Stenholt Mølle og mølledam, fuglelivet i Møllekrogen ved fugletårnet og den skønne natur i mølleengen.
Fra Stenholtsvang går stien på den østlige side af Stenholtsvej hele vejen op til eksisterende sti ved Nødebovej. På denne strækning skal stien anlægges i kanten af § 3 beskyttet moseområde. Stien skal her anlægges under hensyntagen til naturtypen.

Bilag 6 - Redegørelse for gældende fredninger

Dato: 01. marts 2019
Sagsbehandler: Kaare Tvedergaard Kristensen

Danmarks Naturfredningsforening

I dette bilag redegøres der nærmere for de ni gældende fredninger omtalt i fredningsforslagets afsnit 4. Fredningerne er gennemført i perioden 1937 til 1993 og har primært til formål, at bevare det særlige kultur- og landbrugslandskab omkring Esrum Sø.

Esrum Søs Omgivelser
En stor del af oplandet omkring Esrum Sø er omfattet af fredningen "Esrum Søs Omgivelser" fra 1952. Formålet med fredningen er "at beskytte udsigten over søen og bevare de landskabelige skønhedsværdier, der har betydning for landskabet omkring søen." Fredningen omfatter strækningen langs søbredden mod nordøst fra Esrum Å til Endrup. Fredningen er opdelt i tre zoner med differentieret beskyttelsesgrad.

Type A (100 m fra søbredden). Området skal forblive henliggende i sin nuværende tilstand. Det er navnlig forbudt:

1. at opføre bygninger af en hver art derunder drivhuse, garager, boder eller skure, samt at anbringe andre indretninger, som efter nævnets skøn kan virke skæmmende, derunder ledningsmaster o.lign.
2. at foretage afgravning eller opfyldning af det naturlige jordsmon eller henkaste affald derpå.
3. uden nævnets samtykke at fjerne eller udtynde beplantning af træer, buske og levende hegn. Især må det iagttages, at den ejendommelige bevoksning på søens skrænter - navnlig langs nord- og østsiden- bevares i den nuværende naturtilstand.
4. uden nævnets samtykke at foretage beplantning at arealet ud over vedligeholdelse af den eksisterende.
5. uden nævnets samtykke at anlægge stier, broer, trapper eller anden faste indretninger.
6. at fjerne sten fra søbredden eller skænterne ned mod søen.
7. at anbringe indretninger til drift at pelsdyravl.

Med hensyn til eksisterende bebyggelse gælder: Landbrugsbygninger kan frit ændres, udvides eller ombygges efter landbrugets behov. Ved genopførsel efter brand og lign. skal nævnets godkendes indhentes mht. placering og byggemåde. Mht. andre eksisterende bygninger gælder, at enhver væsentlig ændring i eller udvidelse af bygningerne eller i tilfælde genopførelse af disse kræver nævnets godkendelse.

Indretninger til drift af pelsdyravl må ikke anbringes og der må ikke foretages terrænændringer.

Type B (100 – 300 m fra søen). På arealet må uden nævnets samtykke ingen bebyggelse eller større samlede beplantninger finde sted, hvorved bemærkes, at bygninger til brug for landbrug eller gartneri i almindelighed vil kunne forventes tilladt, men andre bygninger kun under særlige omstændigheder. Bebyggelse kræver nævnets godkendelse af tegninger, farver, materialer, størrelse og beliggenhedsplan.

Drivhuse, garager, boder, skure samt skæmmende indretninger, såsom ledningsmaster o lign. må ikke opføres uden nævnets godkendelse. Indretninger til drift af pelsdyravl må ikke anbringes og der må ikke foretages terrænændringer.

Type C (300 m - offentlig vej). På arealet må der ikke uden Fredningsnævnets samtykke bebygges eller foretages større beplantninger. Der kan forventes dispensation til bebyggelse i almindelighed bortset fra industrielle og større samlede bebyggelser. Bebyggelsen kræver nævnets godkendelse at tegnener, farver, materialer, størrelse og beliggenhed. Der er derudover forbud mod terrænregulering, tekniske anlæg og øvrig bebyggelse såsom skure, drivhuse mm. samt indretninger til pelsdyravl.

Drivhuse, garager, boder, skure samt skæmmende indretninger, såsom ledningsmaster o lign. Må ikke opføres uden nævnets godkendelse. Indretninger til drift af pelsdyravl må ikke anbringes og der må ikke foretages terrænændringer.

Esrum Kanal
Vest for Esrum Kanal ligger fredningen ”Esrum Kanal”. Fredningen er fra 1937 og har til formål, at sikre offentligheden fri færdsel langs kanalen på matr. nr. 19a og 19c Esrumkloster, Esbønderup. Stien går langs den tidligere trækvej, som pramdragerne anvendte når der skulle transporteres brændsel til København. Fredningen indeholder

således, ud over adgangsretten, også en vigtig kulturhistorisk færtælling. Selve kanalen er dog ikke fredet. Der må uden Fredningsnævnets samtykke ikke anbringes hegn eller hindringer af nogen art. Kendelsen fastsætter stiens bredde til 1 ½ meter.

Skovlund Træer
Tæt på ejendommen Skovlund ligger fredningen "Skovlund Træer". Fredningen er fra 1940 og har til formål at bevare en tre ejendommelige og smukke skovpartier og bevoksninger. Der må ikke finde hugst sted, opføres bebyggelse eller foretages terrænændringer uden Fredningsnævnets godkendelse.

Danstruplund
Fredningen "Danstruplund" ligger mellem Danstrup Hegn og Fredensborgvej. Det er en landskabsfredning fra 1975, med det primære formål at sikre området mod tilstandsændring og dermed bevare landbrugslandskabet.

Bestemmelserne er bl.a.

- Der må ikke opføres nye bygninger som ikke er nødvendige for den landbrugs- eller frilandsgartnerimæssige drift. Fredningen er dog ikke til hindre for et evt. overdækket svømmebassin i haven.
- Der må ikke må ikke anbringes boder, skure eller andre indretninger som kan virke misprydende, herunder el-master.
- Der må ikke foretages terrænændringer eller beplantninger. Undtaget er beplantninger der er absolut nødvendige for ejendommens drift.
- Der må ikke ske udstykning.

Derudover skal fredningen sikre offentligheden adgang til fods over matr. nr. 4a Jonstrup by, Tikøb af Danstrupvej mellem Danstrup Hegn og Endrupvej.

Endrupgård
Ved Endrup ligger Endrupgård fredningen. Fredningen er fra 1974 og har til formål at bevare den daværende arealanvendelse som landbrugsjord.

Fredningen indeholder forbud mod bl.a. boder, skure, master og andre indretninger der kan virke misbrydende. Derudover er der forbud mod terrænændringer, beplantning og udstykning.
Fredningen er ikke til hindre for at der, efter nærmere aftale med de påtaleberettigede parter, etableres en golfbane. I den forbindelse skal almenheden have ret til færdsel til fods af et stiforløb over ejendommen.

Endrup By
Mellem Endrupgård og Danstruplund fredningerne ligger den mindre fredning "Endrup By" fra 1993.

Fredningen er en status quo fredning, der skal sikre de landskabelige, kulturhistoriske og naturhistoriske værdier i området.

Der må ifølge fredningen ikke foretages terrænændringer, opføres bebyggelse og faste konstruktioner eller foretages beplantning. Sædvanlige driftsmæssige omlægninger kan foretages, med undtagelse af etablering af juletræer og pyntegrøntkulturer.

Dronningens Kovang
På en strækning mellem Fredensborg Slotspark og Esrum Sø er fredet "Dronningens Kovang". Fredningen er fra 1936 og har til formål, at sikre udsigten fra slottet over søen.

Møllekrogen
Syd for Esrum Sø ligger fredningen "Møllekrogen" fra 1971. Fredningens formål er hhv. natur (særligt fuglelivet), landskab og undervisning.

I fredningen er der forbud mod yderligere bebyggelse, opstilling af faste konstruktioner, transformerstationer og andre skæmmende indretninger. Der er yderligere forbud mod camping, bilophugningspladser og motorbaner. Endeligt må dræning, afvanding og terrænændringer ikke finde sted.

Beplantning må kun ske efter godkendelse fra de påtaleberettigede. Undtaget er dog 2 ha grænsende op til Gribskov, hvor der kan dyrkes juletræer i en højde på maksimalt 3 m.

Fredningen er ikke til hinder for anlæg af dambrug på 1 ha. umiddelbart nordøst for Stenholt Mølle.

Sørup, Møllekrogen
Sørup Møllekrogfredningen fra 1939 er en udsigtsfredning, som skal sikre udsigten over søen fra Hillerødvejen.

I fredningen er der forbud mod bebyggelse og anbringelse af indretninger der forhindrer udsigten eller virker skæmmende.

Udsigten til Esrum Sø er imidlertid stort set forsvundet pga. opvækst af træer. Fredningsnævnet har i 1987 forholdt sig til problematikken. Nævnet fandt på daværende tidspunkt anledning til at henstille til hvorvidt der for fredningen og tilstødende, ikke ubetydelige arealer bør rejses en fredningssag, således at udsigten mod Esrum sø genskabes.